

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ BİLİM DALI

**HZ. PEYGAMBER'İN
HASTALIĞI VE VEFATI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mehmet Ali KAPAR

HAZIRLAYAN
Abdulwali AQBULUT

KONYA - 2012

T.C.
KONYA NECMETTİN ERBAKAN
ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
(İmza).

Abdulwali AQBULUT

T.C.
KONYA NECMETTİN ERBAKAN
ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Abdulwali AQBULUT tarafından hazırlanan ‘HZ. PEYGAMBER’İN HASTALIĞI VE VEFATI’ başlıklı bu çalışma 07/28/2012 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı	Adı Soyadı	İmza
1 Prof. Dr.	Danışman M. Ali KAPAR	
2 Prof. Dr.	Üye Ahmet Turan YÜKSEL	
3 Prof. Dr.	Üye Mehmet EREN	
4	Üye	
5	Üye	

ÖNSÖZ

Hamd; kudretiyle insanı yoktan var edip onun canını, malını, ırzını, dinini ve aklını muhterem kılarak bunları koruma altına alan, insanı hikmetiyle konuşturan ve insanlara yol gösterici peygamberler gönderen Allah'a,

Salât ve selâm, bizim için “en güzel örnek olan” ve “âlemlere rahmet olarak” gönderilen Rasûlüllah'a, onun en güzel ashâbına ve ümmetinin üzerine olsun.

Hz. Peygamber'in 63 yıllık yaşamının 53 yılı Mekke'de, 10 yılı da Medine'de geçmiştir. Bu ömür çizgisinin 23 yılı da tebliğ ile geçmiştir. Bu tebliğ döneminde dinî, siyasî ve sosyal değişiklikler meydana gelmiştir.

Beşer olması münasebetiyle onun da birgün vefat edeceği bilinen bir gerçektir. Ancak onun vefatı sıradan insanların vefatı gibi değildi. İşte o Peygamber'in vefatı dikkatimi çekti ve araştırmamı bu konu üzerine yapmak istedim. Hz. Peygamber'in hayatına dair konular geçmişten günümüze insanlar arasında hep merak konusu olmuştur.

Bu çalışmayı kaleme almaktaki amacımız, Hz. Peygamber'in hayatın gerçekleri içinde doğru bir şekilde tanıtılmasını ve anlaşılmasını sağlamak ve belli başlı konulara yaklaşımını yansıtmaktır. Hz. Peygamber'in doğru ve iyi anlaşılması ve tanıtılmasının önemi ortadadır. Çünkü onun hayatı, İslâm hükümlerinin ve değerlerinin yaşantı haline dönüştüğü ve müşahhas hâle geldiği alandır.

İslâm'ın Hz. Peygamber'in doğru anlaşılmasıyla ve doğru örnek alınmasıyla gerçekleşebilir. Ayrıca Hz. Peygamber daima Kur'ân-ı Kerime uygun hareket ettiği için onun anlaşılması, Kur'ân-ı Kerim'in anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

İnsanlığın, her zaman ve mekânda Hz. Peygamber'in tebliği olan ilahî mesaja ve onun hayata geçirilmiş şekli olan örnek kişiliğine ve rehberliğine ihtiyacı bulunduğunu söylemek gerekir. Çünkü bu mesaj, insanların can, mal ve ırz güvenliğini korumak başta olmak üzere toplumun en önemli meselelerini oluşturmaktadır.

Çalışmamız; giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın metodu ve kaynaklarıyla beraber Hz. Peygamber'in Mekke dönemi ve Medine dönemi hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Hz. Peygamber'in hastalığı öncesinde gelişen bazı olaylar, ikinci ve üçüncü bölümde ise Hz. Peygamber'in hastalığı, vefatı ve sonraki gelişmeler hakkında bilgi verildi.

Bu çalışmamda bana destek olan, konunun seçiminde ve hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. M. Ali KAPAR'a ve görüşleri ve tavsiyelerinden faydalandığım Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalındaki tüm hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Gayret bizden, başarı Cenâb-ı Haktandır.

Abdulwali AQBULUT

KONYA, 2012

	T.C. KONYA NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü		
Öğrencinin	Adı Soyadı	Abdulwali AQBULUT	Numarası: 094246011004
	Ana Bilim/Bilim Dalı	İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM / İSLÂM TARİHİ	
	Danışmanı	Prof. Dr. Mehmet Ali KAPAR	
Tezin Adı		HZ. PEYGAMBER'İN HASTALIĞI VE VEFATI	

ÖZET

Hz. Peygamberin Hastalığı ve Vefatı başlıklı bu araştırma dönemin detaylarını ortaya koyarak olayların islam tarihi açısından öneminin anlaşılmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Araştırmamızda konumuzla ilgili bilgiler büyük ölçüde tarih, siyer ve megâzî kitaplarından elde edilmektedir. Bu kitapların yanı sıra hadis, tefsir ve tabakât türü eserlerin de zengin bilgiler sunduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmamız neticesinde Hz. Peygamber on üç gün süren hastalığının ardından Rebûlevvel ayının on ikinci günü pazartesi altmış üç yaşındayken vefat etti. İnsanlığa son uyarıcı olarak gönderilen Hz. Peygamber de dünyada kendisi için tayin edilen yirmi üç yıllık tebliğ vazifesini yerine getirdikten sonra Rabbine kavuştu.

Hz. Peygamber'in hastalığı ve vefatı İslâm tarihi açısından son derece önemli bir hadisedir. Çünkü 23 yıllık davet hayatının sona ermesi ve halifelik kurumunun ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

	T.C. KONYA NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü		
Student's	Name Surname	Abdulwali AQBULUT	ID: 094246011004
	Department/Field	ISLAMIC HISTORY AND ART DEPARTMENT / ISLAMIC HISTORY	
	Advisor	Prof. Dr. Mehmet Ali KAPAR	
Research Title		HZ. DISEASE AND DEATH PROPHET	

SUMMARY

This research under title of “Illness and Decease of Hadrat Prophet Muhammad (s.a.a.w.)” aims to be understood of the events regarding to Islamic history through explaining details of the period.

The concern information at our research is being obtained mostly from historical, siyer (Life of Prophet) and Megazine (Life of Veterans/ghazi) books. Beside those books, it is understood that other works such as hadith, commentary and tabakat books provided rich information.

At the conclusion section of our research, we mentioned that Hadrat Prophet Muhammad (s.a.a.w) deceased following his illness for thirteen days (13) in sixty three (63) years old on the twelfth Monday of Rabi-Al Awal (the third month according to the Arabic calendar). The last messenger of Allah, the last Warner of humanity reached to his Allah after performing his declaration duty for twenty three years period that is assigned duty to him in the world.

Illness and Decease of Hadrat Prophet Muhammad (s.a.a.w.) is extremely important event regarding to Islamic history. Because ending of his invitation life for 23 years caused to occur caliphate institution.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	v
SUMMARY	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR	ix
AÇIKLAMALAR.....	1
GİRİŞ.....	2
I. ARAŞTIRMANIN METODU VE KAYNAKLARI	2
II. HZ. PEYGAMBER'İN HASTALIĞINA KADAR GEÇEN GÜNLER	5
1. Mekke Dönemi	5
2. Medine Dönemi	13

I. BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'İN HASTALIĞI ÖNCESİNDE GELİŞEN

ÖNEMLİ OLAYLAR

I. VEDÂ HACCI (H.10/ M. 632) VE VEDÂ HUTBESİ.....	16
II. BAKİ KABRİSTANINI ZİYARET ETMESİ.....	24
III. ÜSÂME ORDUSUNUN GÖNDERİLMESİ İÇİN HAZIRLIK.....	25

II. BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'İN HASTALIĞI

I. HZ. PEYGAMBER'İN HASTALIĞININ İLK GÜNLERİ.....	27
1. Hastalığı.....	28
2. Hastalığının Ağırlaşması	30
3. Eşleriyle Beraber Olduğu Günler	32
II. HZ. ÂİŞE'NİN HANESİNDE GEÇİRDİĞİ GÜNLER	32
1. Kırtas Olayı.....	34
2. Hz. Ebûbekir'in Namaz İçin Tayin Edilmesi	36
3. Hz. Peygamber'in Mescid'e Gelişi ve Ashâbına Vasiyetleri	38
4. Hastalığın Tedavisi İçin Yapılanlar.....	39

III. BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'İN VEFATI VE SONRAKİ GELİŞMELER

I. VEFATI.....	40
II. VEFATI KARŞISINDA ASHÂBIN TAVRI	45
III. TEÇHİZ VE TEKFİNİ	48
IV. CENÂZE NAMAZININ KILINMASI	49
V. DEFNİ	51
VI. MİRASI.....	53
SONUÇ.....	55
BİBLİYOGRAFYA	58
EKLER	65
ÖZGEÇMİŞ.....	68

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.s.	: Aleyhi's-selâm
b.	: İbn
bk.	: Bakınız
Bsm.	: Basım
c.	: Cilt
c.c.	: Celle Celâlühü
çev :	: Çeviren
DİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Edi :	: Editör
H.	: Hicrî
haz:	: Hazırlayan
Hz.	: Hazreti
M.	: Miladî
Nşr.	: Neşriyat
R.a	: Radıyallâhu anh
Red :	: Redaktör
s.	: Sayfa
Thk :	: Tahkik
ts.	: Tarihsiz
v. dğr.	: Ve diğerleri
Y.y.	: Yayın yeri yok
yay.	: Yayınevi/ Yayınları

AÇIKLAMALAR

1- İstifade ettiğimiz kaynakların ilk geçtiği yerde tam olarak bibliyografik künyeleri verilmiş, daha sonraki yerlerde yazar ismi, kitabın tam adı, cildi ve sayfaları verilmiştir.

2- Çalışma içerisinde geçen tarihlerin hicrî ve milâdîsi birlikte verilmiştir.

3- Bibliyografyada ve dipnotlarda eserlerin adları ve ansiklopedi maddeleri italik olarak yazılmıştır.

4- Araştırmamızda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli esas alınmıştır. Ayetlere atıfta bulunurken önce sûre ismi, sonra numarası ve ayet numarası verilmiştir.

5- Sahîh-i Buhârî'den referans verilirken, "*Sahîh-i Buhârî ve Tercemesi*" çev: Mehmed Sofuoğlu, İstanbul, 1987 baskısı kullanılmıştır.

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN METODU VE KAYNAKLARI

Bu çalışmada Hz. Peygamber'in hastalığı ve vefatı hakkındaki rivayetler incelenmiş, bazen gerçek ile gerçek olmayanın birbirine nasıl karıştığı göz önüne serilmiştir. Bu yapılırken ilk dönemden başlayarak günümüze kadar yazılmış birçok çalışmadan istifade edilmiştir.

Araştırmamızda ilk dönem İslâm tarihi kitapları olan Siyer, Meğâzî, Tabakât ve Hadis kitaplarının yanı sıra Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli başvuru kaynaklarımız olmuştur.

Çağdaş İslâm tarihçilerinin de tezimizle alakalı kitaplarından mümkün olduğunca istifade edilmeye çalışılmıştır. Gerek üniversitelerden gerekse özel kütüphanelerden araştırmamıza katkı sağlamış olan Farsça kaynaklardan da imkân nispetinde istifade edilmiştir.

Çalışmamız Hz. Peygamber'in hastalığı öncesinde gelişen bazı önemli olaylar, hastalığı ve hastalık süreci içindeki gelişmeler ile vefatı ve sonrası meydana gelen olaylar açısından oldukça önemlidir. Bu yönüyle konunun incelenmesi, önemli ölçüde bir ihtiyaca cevap verecektir.

Hz. Peygamber'in hastalığı ve vefatı incelendiği için bize bu konuda en çok kaynaklık teşkil eden eserler Hz. Peygamber'in hastalığını konu edinen Meğâzî kitapları ve Hz. Peygamber'in hayatını bütünüyle inceleyen Siyer kaynakları olmuştur. Öncelikle ilk dönem Siyer kaynakları kullanıldı. Bunun yanısıra konuyla ilgili çağdaş araştırmalardan ve ansiklopedilerden de yeterince faydalandık.

Çalışmamızda kullandığımız bütün eserler bibliyografya bölümünde gösterilmiştir. Burada konumuz açısından önemli olan bazı kaynakları vermeyi uygun görüyoruz. Hz. Peygamber'in hastalığı ve vefatı hakkında ayrıntılı bilgiler veren Siyer alanında yazılmış ve günümüze kadar ulaşmış olan ilk dönem ve en sağlam kaynaklardan olan İbn Hişâm'ın "*es-Sîretü'n-Nebeviyye*" sinden çokça yararlandık.

Daha sonra Hz. Peygamber'in hastalığı ve vefatını konu edinen Vâkıdî'nin "*Kitâbü'l-Meğâzî*" adlı çalışması da diğer kaynaklarda ulaşamadığımız bazı bilgileri içermesi bakımından sıkça başvurduğumuz kaynakların başında gelmektedir.

Ayrıca rivayetleri topluca zikreden İbn Kesîr'in "*el-Bidâye ve'n-Nihâye*" adlı eserini de sahih rivayetleri tercih etmemizde bize büyük kolaylık sağlamış olması yönünden başvurduğumuz kaynaklar arasında zikredebiliriz.

Tabakât kitapları arasında yer alan İbn Sa'd'ın eseri "*et-Tabakâtü'l-Kübrâ*", Vâkıdî'nin kitabı ile benzer özellikler taşımaktadır. Yer yer farklı rivayetleri ile de dikkat çekmektedir. İbn Sa'd eserinde Hz. Peygamber'in hayatını ve sahabîler'in biyografilerini inceler. Konumuz açısından değerlendirdiğimizde özet mahiyetinde bilgi veren bu eser, güvenilirlik ve kaynaklık teşkil etme yönünden çok büyük bir öneme sahiptir.

Yine kaynak kitaplar arasında Belâzürî'nin "*Ensâbu'l-Eşraf*" isimli eserini zikredebiliriz. Sistemli umumî tarihçiliğin ilk örneğini veren kişi olarak nitelendirilen Belâzürî'nin *Ensâbu'l-Eşraf* isimli eseri çalışmamız açısından önemli bir eserdir. Hz. Peygamber'in hayatından ve sahabîlerin biyografilerinden bahsedilen bu eserde Hz. Peygamber'in hastalığı ve vefatı da bir bölüm halinde ele alınmıştır.

Genel tarih kitapları içinde; Taberî tarihi kronolojik sıraya göre Hz. Peygamber dönemi hâdiselerini ve Hz. Peygamber'in vefatına da yer vermiştir. Ayrıca ilk dönem kaynaklarından: İbn İshâk'ın "*es-Siretün-Nebeviyye*", İbnü'l-Esîr'in "*el-Kâmil fi't-Târih*"i, Zehebî'nin "*Târihu'l-İslâm*" ve "*Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*"sı çalışmamız açısından değerli kaynaklardandır.

Kısaca yukarıda zikrettiğimiz temel İslâm tarihi kaynaklarının yanı sıra asrımızda yazılmış konumuzla ilgili kitaplar ve ansiklopedi maddelerinden de yararlandık ve böylece farklı açılardan bakma imkânı elde ettik. Bunlar arasında: Mevlânâ Şiblî Numânî'nin "*Son Peygamber*" ve Muhammed Hamidullah'ın "*İslâm Peygamberî*" adlı eserini zikredebiliriz.

M. Asım Köksal'ın "*İslâm Tarihi*", Prof. Dr. Ahmet Önkal'ın "*Rasûlüllah'ın İslâm'a Davet Metodu*" ve Prof. Dr. M. Ali Kapar'ın "*İslâm'ın İlk Döneminde Bey'at*"

ve *Seçim Sistemi*” adlı çalışmalarından yorum ve konuya yaklaşım noktasında istifade ettik.

İhsan Süreyya, Sırma’nın “*İslâm Tebliğinin Medine Dönemi ve Cihad*” ile M. Bahaüddin Varol’un “*Ehl-i Beyt Kavramsal Boyut*” adlı çalışmasını yararlandığımız çalışmalar arasında sayabiliriz. Konumuzla alakalı bazı bilgiler vermesi sebebiyle Diyanet İslâm Ansiklopedisi’nden de çokça istifade ettik.

İslâm dininin birinci başvuru kaynağı hiç kuşkusuz Kur’ân-ı Kerim’dir. Dolayısıyla da konumuzla doğrudan ya da dolaylı olarak alakalı olan Kur’ân ayetlerine ve yorumlanması noktasında bazı tefsir kaynaklarına müracaat ettik.

Özellikle Hz. Peygamber’in vefatıyla ilgili ayetlerin tefsirine müracaat etmemiz zorunlu kılınmıştır. Başvurduğumuz tefsir kitapları: Elmalılı Muhammed Hamdi Yazırın, *Hak Dini Kur’ân Dili ile Mevdudinin, Tefhîmü’l- Kur’ân* adlı tefsirlerdir.

İslâm dininin ikinci ana kaynağı ise hiç kuşkusuz sünnettir. Hz. Peygamber’in söz, fiil ve takrirlerini konu edinen ilim dalı olması hasebiyle Hadis kitaplar da çokça müracaat ettiğimiz kaynakların başında gelmektedir. Konumuzla ilgili rivayetleri tespit ederken baktığımız Hadis kaynakları arasında şunları söyleyebiliriz:

Buhârî ve Müslim’in “Sahîhleri” Ebû Dâvûd, Nesâî, Ahmed b. Hanbel’in Müsnedi, ve Tirmizî’nin “*Sünenleri*” ana Hadis kaynakları olarak yararlandığımız Hadis eserleri arasında zikredebiliriz. Hadislerin şerh edilmesinde Buhârî’nin kitabına yapılmış en meşhur şerhi olan İbn Hacer’in “*Feth-’l Bâri*” adlı eserine de müracaat ettik.

Tezimizde Hz. Peygamber’in hastalığı ve vefatını anlatırken kaynaklardaki rivayetlerin farklı versiyonlarının kritiğini de yaparak alanın genişliğine rağmen mümkün olabildiğince sınırlı çerçevede sunmaya çalıştık.

II. HZ. PEYGAMBER'İN HASTALIĞINA KADAR GEÇEN GÜNLER

1. Mekke Dönemi

Hiz. Peygamber, Peygamberlik görevini üstlenmesinin birkaç yıl öncesinden itibaren özellikle ramazan aylarında Hira dağındaki bir mağarada inziva bir hayat geçirdi.¹ Hira'da geçirdiği tefekkür sürecinde kendisinde olağanüstü haller gözlemeye başladı. Kur'ân-ı Kerim'de Peygamberliğin (bi'set) nasıl başladığı konusunda ayrıntılı bilgi mevcut değildir. Hadislerde ve tarih kitaplarında vahyin doğru rüyalarla (er-ru'yâ es-sadıkâ) başladığı bildirilmektedir.

Ayrıca yalnız başına Mekke vadilerinde dolaşırken birden; "Allah'ın selamı üzerine olsun ey Allah'ın Rasûlü" nidalarını duyuyor, fakat sesin geldiği yere baktığında kimseleri göremiyordu.²

Hiz. Peygamber 40 yaşına ulaştığında, Hira'da bulunduğu 610 yılı ramazan ayının 17. gecesinde, vahiy meleği Cebrâil gelerek kendisine Allah'ın "Oku" emrini ulaştırdı. Hiz. Peygamber "Ben okuma bilmem" cevabını verdi. Karşılıklı diyalog aynı şekilde tekrarlandıktan sonra Cebrâil nihayet ona Alâk suresi'nin ilk beş ayetini okudu.³

Hiz. Peygamber, bu hâdise üzerine heyecan ve korkuyla evine döndü, eşi Hiz. Hatice'nin yanına geldi.⁴ Mübarek başını yastığa koydu "Beni örtün" dedi. Hiz. Hatice de örttü ve Hiz. Peygamber uyudu. Sonra kalktı ve başından geçenleri eşine anlattı.⁵ Bunun üzerine Hiz. Hatice, bunların kötü bir şey olmayacağını, söyleyerek onu teselli etti.⁶

Daha sonra Hiz. Hatice Varaka b. Nevfel'e gidip olanları bir de ona anlatmasını istemiştir. Tevrat ve İncil'i okuyan Varaka Allah Rasûlünü dinledikten sonra kendisine gelenin bütün Peygamberlere İlahî emirleri ulaştıran vahiy Meleği olduğunu söyledi ve

¹ Belâzürî, İmam Ahmed b. Yahya b. Câbir (279/892), *Ensâbü'l-Eşraf*, I/84, Beyrût, 1996.

² İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed (230/844), *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I/194, Beyrût, 1958.

³ İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemalüddin Abdûlmelik b. Hişâm b. Eyyub (218/833), *es-siretü'n-Nebeviyye*, çev: Hasan Ege, I/313, İst, 2006.

⁴ İbn Kesîr, Ebu'l- Fidâ' İsmail (774/ 1372), *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, çev: Mehmet Keskin, III/9, İst, 1994.

⁵ Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Tarih-i Taberî Tercemesi*, II/347, İst, 1982.

⁶ *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, Red: Yıldız, Hakkı Dursun, I/202, İst, 1986.

onun Peygamberliğini müjdeledi.⁷ Bu defa aynı tecrübenin tekrarlanmasını ve kendisine gelen meleğin yeniden görünmesini istiyordu. Bu ümitle sık sık Cebrâil’le karşılaştığı Hira Mağarası’na gidiyor ve onu gözlüyordu. Fakat günler, haftalar geçtiği halde Melek gelmiyordu. Bu şekilde aradan uzun zaman geçti. Buna “fetretü’l Vahiy” denir. Kaynaklar, bu bekleyiş için birkaç günden üç yıla kadar çeşitli süreler kaydederler. Fakat bu durumun çok uzun müddet devam etmediği muhakkaktır.⁸

Bu süre içinde Peygamberimiz üç safhadan geçmiştir: Birincisi vahyin meydana getirdiği heyecan ve titreme halidir. İkinci safha sükûnet, üçüncü safha ise hoşnutluk halidir.⁹

Hiz. Peygamber davetini üç yıl boyunca gizli yapmıştır. Bu dönemde akrabaları veya eski tanışıklık bağıyla bağlı olanların dışında kimseye açık davette bulunmamıştır. Her Müslüman ibadetini kendi evinde yapmıştır.¹⁰

İlahî tebliğ vazifesinin ikinci devresinde yeniden vahiy almaya başlaması üzerine Hiz. Peygamber, kısa bir süre sonra yüce Allah’tan şu emirleri aldı: “Ey Muhammed! Artık, sana emir olunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir”¹¹

“Önce en yakın akrabayı uyar. Sana uyan Mü’minlere (merhamet) kanadını indir. Şayet sana karşı gelirlerse de ki: Ben sizin taptıklarınızdan muhakkak ki uzağım.”¹² Mealindeki ayetin nazil olmasından sonra ise Hiz. Peygamber Rabbinden aldığı emirleri aleni olarak bilhassa ilk önce akrabayı uyarmakla ilgili ayet gelince bu ilahî emri yerine getirmek üzere harekete geçti.¹³

Her inanç sisteminde olduğu gibi inanan insanların yanında, inkâr edenler de oldu. Hatta Mekke müşrikleri İslâm’ı reddettikleri günden itibaren, Müslümanları bütün iyilik ve güzelliklerden mahrum ettiler. Bütün yolları keserek iman edenleri tehdit ve işkence ile Allah yolundan alıkoymaya çalıştılar.

⁷ İbn Hişâm *es-Sîre*, 1/252.

⁸ Sarıçam, İbrahim, *Hiz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 84, Ank, 2005.

⁹ Algül, Hüseyin, *Âlemlere Rahmet Hiz. Muhammed*, s. 31–32, Ank, 199.

¹⁰ Bûtî, M. Said Ramazan, *Fıkhu’s-Siyre*, çev: Ali Nar- Orhan Aktepe, s. 103–104, İst, 2003.

¹¹ *Hicr*, 15/94.

¹² *Şûrâ*, 26/214–216.

¹³ Albayrak, Sadık, *Rahmet ve Savaş Peygamberi Hiz. Muhammed’in Hayatı*, s. 61, İst, 198.

Hız. Peygamber üzerine düşen görevi mükemmel bir şekilde yaparak kadın, erkek, genç, ihtiyar, zengin, fakir, hür, köle ayrımı yapmadan tüm insanları İslâm'a davet etti. Bunun sonucu olarak her kesimden insanlar Müslüman oldular.¹⁴ Mekke döneminde insanlar kadınlardan ve erkeklerden oluşan gruplar halinde İslâm'a girmeye başladı ve Mekke'de kısa bir zamanda İslâm'ın yayılması hızlandı.¹⁵

Bu dönemde İslâmiyeti kabul eden Müslümanlara, onları dinlerinden çevirmek için Müşrikler yapmadık ezâ ve cefâ bırakmamışlardı. Hele kendisini himaye edecek kimsesi bulunmayanlara çok zulüm ve işkence etmişlerdi. Artık yapılan işkence ve eziyetler tahammül edilemeyecek hadde varmıştı. Hatta bazılarını vicdanları sızlamadan öldürmüşlerdir.¹⁶

Baskı ve işkenceler arttığına Hz. Peygamber Mü'minlere şöyle demiştir. "Habeşistan'a gidecek olursanız orada bir kral var ki, yanında kimse zulme uğramaz orası adalet yurdu. Ta ki Allah içinde bulunduğunuz duruma bir çıkış yolu göstereyim."¹⁷

Bunun üzerine 615 yılında 11 erkek ve 4 kadından oluşan ilk hicret kabile Mekke'den gizlice yola çıktı¹⁸ ve Kızıldeniz kıyısında bir tüccar gemisiyle Habeşistan'a geçtiler.¹⁹ Aralarında Hz. Osman ve eşi Hz. Peygamber'in kızı Rûkiyye de bulunuyordu.²⁰

Bu olaydan bir yıl sonra Ca'fer b. Ebû Tâlib başkanlığında 82 erkek ve 18 kadından müteşekkil yeni bir Müslüman topluluk ikinci Habeşistan hicretini gerçekleştirdi.

---

¹⁴ Âpak, Adem, Anahatlarıyla İslâm Tarihi (1) Hz. Muhammed Dönemi, s.134, İst, 2006.

¹⁵ Bûtî, M. Saîd Ramazan, *Fıkhü's- Siyre*, s. 109.

¹⁶ Diyanet Dergisi, Hicret Özel Sayısı, s. 78-79, Ank,1981.

¹⁷ Derveze, İzzet, *Kur'an'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı (Mekke Dönemi)*, çev: Mehmet Yolcu, 1/615, İst, 1995.

¹⁸ İbn Sa'd *et-Tabakât*, I/207-208.

¹⁹ Ünlü, Nuri, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi (Başlangıçtan 1918'e Kadar)* s. 28, İst, 1984.

²⁰ Belâzûrî, *Ensâb*, I/198.

Önceki Muhâcirler gibi bunlar da, Habeş kralı tarafından hoş karşılandılar ve burada güvenlik içinde hayatlarını sürdürdüler.²¹ Bunlar Habeşistan'a vardıktan birkaç gün sonra Mekkelilerin Müslümanlığı kabul ettiklerine dair söylentiler yayıldı.

Muhacirler, bu haberden son derece memnun olarak bir kısmı memleketlerine dönmüşlerdir. Fakat Mekke'ye geldiklerinde bu haberin yalan olduğunu anlayarak kısmen Habeşistan'a dönmüşler kısmen de kıyafetlerini değiştirerek Mekke'ye girmişlerdir.²²

Habeşistan'da kalanların bir bölümü Medine'ye hicretin hemen akabinde geri dönerken, diğerleri ise H.7/M.628 yılında gerçekleşen Hayber Fethinden sonra Hz. Peygamber'in emri ile Amr b. Ümeyye ed-Damrî vasıtasıyla Necâşî nezdinden Medine'ye getirilmişlerdir.

Hz. Peygamber onları görünce “Hayber'in Fethine mi, yoksa kardeşim Ca'fer b. Ebû Tâlib'in gelmesine mi daha sevineyim” diyerek memnuniyetini beyan etmiştir.²³

Allah Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Peygamberi bize en iyi örnek olarak tanıtıyor²⁴ Hz. Muhammed, Peygamber olduktan sonra bir beşer gibi hayatına devam etti. Bir yuvası, eşi ve çocukları vardı. Yani ham dini anlatıyor ham da, çarşı pazarda alışveriş yapıyordu.²⁵

Daha sonra Hz. Peygamber yanına Zeyd b. Hârise'yi alarak Tâife gitmeye karar verdi. Orada oturan Sakîf kabilesinin İslâm'a girmesini ve Kureyş'e karşı kendisiyle birlikte hareket etmesini ümit ediyordu. Hz. Peygamber Nübüvvetin 10. yılında (620) yılının şevval ayının sonlarına doğru Hz. Hatice'nin vefatından bir ay kadar sonra buraya gitti.²⁶

---

²¹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I/344; İbn Sa'd *et-Tabakât*, I/203–204.

²² Belâzûrî, *Ensâb*, I/227.

²³ Belâzûrî, *Ensâb*, I/198.

²⁴ Canan, İbrahim, “*Aile Reisi ve Baba Olarak Hz. Muhammed*” *Hz. Peygamber ve Aile Hayatı*, s. 209, İst, 1988.

²⁵ Savaş, Rıza, “*Asr-ı Saadette Hz. Peygamberin Aile Hayatı ve Evlilikler*”, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslâm*, 4 /413, İst–1994.

²⁶ Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 108.

Tâif'in ileri gelenlerinden Amr b. Ümeyr'in Abdülyâfil, Mes'ûd ve Habîb isminde üç oğlu vardı. Olup bitecek işler, bu üç kişiden sorulurdu. Nihâyet Rasûlullah şehrin sevk ve idaresini ellerinde bulunduran bu üç kardeşe kendini tanıttıktan sonra şöyle dedi:

“Ben Allah’ın Resûlüyüm.²⁷ Size hakkı tebliğ etmek için geldim.”²⁸ Onlardan biri “Allah seni Peygamber olarak gönderdi ise niçin Kâbe’nin örtülerini yırtıyor?” İkincisi “Allah Peygamber olarak gönderecek bir kimse bulamadı mı?” Üçüncüsü “Benim sana söyleyecek bir sözüm yoktur; Çünkü hak peygamber isen sana bir şey diyemem, yalancı isen seninle konuşmam uygun olmaz”²⁹ dediler.

Hz. Peygamber birkaç gün kaldıktan sonra, Tâifliler’den ümidini keserek yanlarından ayrıldı; ancak aralarında geçen konuşmaları gizli tutmalarını istedi. Ancak görüştüğü kişiler, onun davetini kabul etmedikleri gibi şehrin beyinsiz ayak takımını ve köleleri ona karşı kışkırtarak kendisine hakaret ettirdiler. Geçtiği yolun iki tarafına dizilen bu insanlar Hz. Peygamberi taşladılar ve ayaklarına taşlarla vurmaya başladılar.³⁰

Hz. Peygamber bir ağacın gölgesinde, iki rekât namaz kıldıktan sonra şunları söyledi. “Ey Allah’ım zayıflığımı, halkın gözündeki kıymetsizliğimi sana şikâyet ediyorum. Ey merhametlilerin merhametlisi acaba beni kime bırakıyorsun? Sen benim hakkımda öfkeli değilsen başka hiçbir şeyden perva etmem. Ancak senin afiyetin benim için daha geniştir. Karanlıklardan pırıl pırıl parlatan senin mübarek vechine sığıyorum” buyurdu.

Üç yıl süren sosyal ve ekonomik boykotun ardından amcasını ve hanımını kaybetmesi, dolayısıyla yalnız, desteksiz ve çaresiz kaldığı bir ortamda Cenâb-ı Hak Rasûlüne İsrâ ve Mirâç hâdiselerini bahşetmiştir.³¹

²⁷ Belazûrî, *Ensâb*, I/198.

²⁸ Fikret Karaman, *Hz. Muhammed’in Evrensel Tebliğ Metodu ve İman Aksiyonu*, s. 221, Elazığ, 1994.

²⁹ Şibli, Mevlânâ, *Asr-ı Saadet Büyük İslâm Tarihi*, çev: Ömer Rıza Doğrul, I/184, İstanbul, 1977.

³⁰ Demircan, Adnan, *Nebevi Direniş Hicret*, s. 74, İst, 2000.

³¹ Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 110.

Bu sayede tebliğ sürecinde dayanaklarını kaybeden ve risâletinin başarısı konusunda endişe duymaya başlayan Hz. Peygamber'e açık destek mesajı verilmiş, o ilahî huzura davet edilmek sûretiyle onurlandırılmıştır. Hz. Peygamber de bu destek sayesinde tebliğ faaliyetlerine yeni bir şevk ve heyecanla devam etmiştir.³²

İslâm'ın Medine'de tanınmasında, yayılmasında ve hatta buraya hicretin zemin hazırlanmasında Akabe bîatlarının önemli rolü olmuştur.

Hz. Peygamber hac mevsimlerinde, Mekke yakınlarında kurulan panayırlara gelen Kâbe'yi ve putlarını ziyaret eden kabileler arasında dolaşıyor, onlara Kur'ân okuyor onları İslâm'a davet ediyordu.³³

Bunun üzerine Hz. Peygamber Akabe mevkiinde Yesrib halkından ve Hazreç kabilesine mensup altı kişiyle karşılaştı onlara İslâm'ı anlattı. Bunlar Hz. Peygamber'in davetine uydular. Onu tasdik ettiler ve kendilerine aktardığı İslâm'ın prensiplerini kabul ederek şöyle dediler:

“Biz öyle bir topluluğun içinden geliyoruz ki aralarındaki düşmanlık ve fitne kadar hiç bir milletin arasında yoktur. Umarız ki, Allah Teâlâ senin vasıtanla onların arasını bulur. Biz gidince onlara teklifte bulunacağız. Senin emrine uymaları çağrısında bulunacağız.”³⁴

Sonra iman etmiş olarak Hz. Peygamber'in yanından ayrılıp memleketlerine gittiler. Bunlar altı kişi idiler. Medine'ye vardıklarında bu olayı halka anlattılar. Hz. Peygamber hakkında bilgi verdiler ve onları imana davet ettiler.³⁵

Böylece Müsevilere karşı bir üstünlük temin etmeye çalıştılar. Bu yeni Müslümanlar Yesrib'de yeni dini yaymaya ve onlara duyurmaya gayret ettiler.³⁶

Bir sonraki yıl, Peygamberliğinin on ikinci yılında (621) Zilhicce ayında, içlerinde birinci Akabe görüşmesi'nde bulunan altı kişinin de yer aldığı on'u Hazreçli,

³² İbn Hişâm, *es-Sîre*, II/36; İbn Sa'd *et-Tabakât*, I/213–215.

³³ Yücel, İrfan, *İslâmî'n Doğuşu Yüce Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı* s.72–73, Ank, 1982.

³⁴ Kazıcı, Ziya, *Hz. Muhammed'in Eşleri ve Aile Hayatı*, s. 132, İst, 1993.

³⁵ Şakir, Mahmûd, *Hz. Âdem'den Bugüne İslâm Tarihi* çev: Ferit Aydın,1/363, İst, 2004.

³⁶ Ünlü, Nuri, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi (Başlangıçtan 1918'e Kadar)*, s. 33.

ikisi Evsli.³⁷ Toplam on iki kişi söz verdikleri gibi Hz. Peygamber ile Akabe mevkiinde buluştular. Burada İslâm'a girdiler ve Hz. Peygambere biatte bulundular.³⁸

Yani getirdiği emir ve yasaklarda Hz. Peygamber'e itaat edeceklerine söz verdiler ve onunla sözleştiler. Birinci Akabe bîatı denilen bu olaydan sonra Hz. Peygamber Yesrib halkına Kur'ân'ı öğretmesi ve henüz Müslüman olmayanları İslâm'a davet için Mus'ab b. Umeyr'i gönderdi.

Onun bir yıl boyunca gösterdiği faaliyet sonucu pek çok kişi Evs kabilesinin iki büyük kabile başkanlarından Sa'd b. Mûâz ve Üseyd b. Hudayr'ın da aralarında bulunduğu ve Abdüleşheloğullarının tamamı Müslüman oldu.³⁹ Bi'set'in 13. yılında Medine'den Mekke'ye ziyarete gidenler çoktu. Aralarında 75 Müslüman vardı, Bunların ikisi kadındı. Hz. Peygamber ile görüşmek üzere Mekke'ye geldiler.

Bunlar hac için gelmişlerdi. Ama esas gayeleri Hz. Peygamber'le görüşüp ve onu Yesrib'e davet etmektir. Mekke'ye varınca Hz. Peygambere gizlice haber gönderdiler. Hz. Peygamber amcası Abbâs'la birlikte Akabe'ye geldi. Hz. Abbâs bir konuşma yaparak şöyle dedi:

“Ey Hazreçliler! Peygamber'in aramızda mevkiî yüksektir. Biz Onu düşmanlarından koruduk. Sizinle bir anlaşma yapmak istiyor. Ona vereceğiniz sözü tutmak, ona muhalif olanlara karşı durmak hususunda gücünüz kuvvetli ise buna bir diyecek yok, fakat onu ele verecek, yanınıza geldikten sonra yalnız başına bırakacaksanız, bunu daha şimdiden söyleyiniz.”⁴⁰

Daha sonra Hz. Peygamber: “Sizin yanınıza geldiğimde eşlerinizi ve çocuklarınızı nasıl koruyorsanız beni de öyle koruyacağımıza söz veriyorsanız ben de sizin için cenneti söz vererek biatlerinizi kabul ediyorum” dedi.

---

³⁷ Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 111.

³⁸ Şakir Mahmûd, *Hz. Âdem'den Bugüne İslâm Tarihi*, 1/363–364.

³⁹ Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 112.

⁴⁰ Keskiöğlü, Osman, *Hazret-i Peygamberin Hayatı*, s. 29, Ank, 1981.

“Seni yaratan Allaha yemin ederiz ki birbirimizi nasıl koruyorsak, seni de öyle koruyacağız. Biz hem harp hem de sulh insanlarıyız, bu hali büyüklerimizden küçüklerimiz devrala gelmiştir. Biatimi kabul ediniz”⁴¹ dedi.

Ancak erkeklerle musafaha ederek bey’at eden Hz. Peygamber, kadınlardan sözlü olarak bey’at almıştır. Hz. Peygamber Akabe Bîatiyle, Medineli Müslümanlarla o derece karışıklı bey’atleşmiştir ki, artık hiçbir mesele aralarının açılmasına engel olamayacaktır.

Çünkü Medineli Müslümanların Peygamber’e, “İleride Allah sizi muzaffer kılacak olursa, siz yine kavminize dönüp onlarla beraber mi olacaksınız?” sorusuna Rasûlüllah: “Ben sizden, siz de bendensiniz. Sizin harp ettiğinizle ben harbedeceğim, sizin anlaşma yaptığınızla yine ben anlaşacağım” diyerek bîatte bulunmuştur.⁴²

İkinci Akabe Bîatından sonra Hz. Peygamber sahâbîlere Medine’ye hicret etmeleri için izin verdi. Onlarda küçüklü büyüklü kabileler halinde hicret etmeye başladılar. İkinci Akabe bîatı Zilhicce ayında gerçekleşti. Hz. Peygamber, Zilhiccenin geriye kalan günleriyle, Muharrem ve Safer aylarını Mekke’de geçirdi. Bu son bîattan üç ay kadar sonra, Rebûlevvel ayında o da Hz. Ebûbekir’le birlikte hicret edecektir.⁴³

---

⁴¹ Muhammed b. Abûlvahab, *Hz. Muhammed’in Hayat*, çev: Salih Abdülaziz, s. 83, Ank, 1977.

⁴² Kapar, M. Ali, *İslâm’ın İlk Döneminde Bey’at ve Seçim Sistemi*, s. 32, İst, 1998.

⁴³ Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 112.

2. Medine Dönemi

Hız. Peygamber, İslam'ı yaymak için merkez olabilecek bir yurt arayışı içindeydi. Akabe Biatlarının gerçekleştirdiği süreç içinde planlı bir şekilde Medine'ye hicret için gerekli zemin hazırlanmıştı.⁴⁴

Hicret, Hız. Peygamber'in risâlet görevini daha iyi şartlarda yerine getirmesi, İslâm dinini daha güçlü bir şekilde yayması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bunun ilk adımı olarak Medine'de bir mescid inşasına karar verildi. Mescide mekân olarak da Hız. Peygamber'in şehre geldiğinde devesinin çöktüğü yere yakın bir alanda bulunan Sehl ve Süheyl isimli yetimlere ait hurma kurutmalığı olarak kullanılan arsa tespit edildi.

Hız. Peygamber buraya ibadethane inşasına karar verince, yetimler arsalarını bedelsiz olarak vermek istediler ancak Hız. Peygamber ücretini kendilerine takdim etti. Mescidin inşa faaliyetine başta Hız. Peygamber olmak üzere bütün Müslümanlar maddi imkânlarıyla iştirak etti.⁴⁵

Binânın tamamlanmasından sonra hemen bitişiğine Hız. Peygamber ve ailesinin kalacakları odalar ilâve edildi. Bütün bu çalışmalar bittikten sonra Hız. Peygamber misafir kaldığı Ebû Eyyûb el-Ensâri'nin evinden ayrılıp kendi evine yerleşti. Müslümanların ibadet mekânı olan mescid'in arkasına sayıları 30'a ulaşan yoksul ve evsizlere kalma yeri inşa edilmiştir ki, buraya Suffe adı verilmiştir.⁴⁶

Daha sonra ümmetin birbirleriyle ilişkisine gelince, Hız. Peygamber burada İslâm kardeşliğini getirmiştir. Müslümanlar Medine'de istikrarlı bir hayata kavuştu. Müşrikler'le Bedir, Uhud ve Hendek'te karşı karşıya geldiler. Bu savaşlar kardeşi kardeşle, babayı oğulla, karşı karşıya getirmiş, ancak İslâm uğruna, din uğruna, kardeş kardeşle, baba oğulla mücadele etmekten çekinmemiştir.⁴⁷

---

⁴⁴ Sarıçam, İbrahim, *Hız. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 117

⁴⁵ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II/141–143.

⁴⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I/255–256.

⁴⁷ Vâkîdî, Muhammed b. Ömer b. Vâkîdî, *Kitabü'l- Meğâzî*, I/143, Thk, Marsden Jenes, London, 1965.

Hicretin altıncı yılında Zil’kâde ayında Hz. Peygamber, Muhâcir ve Ensârdan oluşan 1400 kişi ile umre yapmak için Medine’den yola çıktı. Gayeleri umre yapmaktı. Mekkeliler savaşa hazırlanmaya başladılar. Müslümanlar Hudeybiye’ye gelip konakladılar.⁴⁸

Hz. Osman isteği bildirmek için Mekke’ye gitti. Daha sonra Kureyş adına gelen elçi Suheyl b. Amr ile bir sulh anlaşması yapıldı. Böylece Kureyş kabileleri tarafından İslâm devletini de resmen tanımış oluyordu. O tarihten başlayarak Medine’ye Arap kabileleri tarafından Sefaret heyetleri gelmeye başladı.⁴⁹ Hz. Peygamber de büyük devletlere, komşu ülkelere mektuplar yazıyor, elçiler gönderiyordu. Onları İslâma davet ediyordu.

Hudeybiye sulhu her ne kadar on yıllığına ilân edilmişse de iki yıl sonra Kureyşliler bu anlaşmayı bozdular. Hz. Peygamber tarafından bütün kabilelere haberler gönderilip Medine’ye davet edildi.

Yola çıkan İslâm ordusu 10.000 kişi idi. Ebû Sufyân ne olduğunu anlamak için ordugâha geldi. İslâm ordusunu görünce Müslüman olmaktan başka çaresi olmadığını anladı. Mekke’ye döndü ve durumu Mekkelilere bildirdi.⁵⁰

İslâm’ın Hudeybiye’den beri devam eden bu siyasî varlığı hicretin sekinci yılında Mekke’nin fethiyle hakiki bir devlet mahiyetini kazanmış oldu. Mekke’nin Müslümanların eline geçmesi ve puta tapıcılık kalesinin yıkılışı, Kureyş kabilesinden önemli bir kısmının İslâm’a girişi Arap kabileleri üzerinde büyük tesir yaptı.

Allah Hz. Peygamber’e ve ona inanan diğer Müslümanlardan yardımını esirgemedi. Huneyn günü bunun örneğidir. Müslümanlar, mağlub olacaktı ki Allah mümin topluluğu, insanların görmediği askerlerle⁵¹ destekledi. Ardından gerçekleştirilen Taif’in fethiyle Müslümanlar yeni bir zafer daha kazandılar.

Hicretin 9. Yılında Hz. Peygamber Rumlar’ın Müslümanlarla savaşmak için hazırlandığını haber aldı. Bunun üzerine ashabına bu savaş için hazırlamalarını emretti. Hz. Peygamber herhangi bir savaşa çıkarken maksadını açıklamazdı. Tebuk’te ise böyle

⁴⁸ Ünlü, Nuri, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi (Başlangıçtan 1918’e Kadar)*, s. 44–45.

⁴⁹ Vâkıdî, *Kitû’l- Meğâzî*, I/143.

⁵⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, IV/466.

⁵¹ Tevbe, 9/26

yaptı. Halkın ona göre hazırlanmaları için gidilecek yerin uzaklığını, zamanın kıtlık ve yokluk zamanı olduğunu, düşmanın çokluğunu açıkça söylerdi.

Ordunun hazırlanmasının ardından Receb ayından, perşembe günü yola çıkıldı. Müslümanlar bu seferde son derece su ve yiyecek sıkıntısı çekti. Hatta bir deveye üç kişinin bindiği olmuştur. Bu yüzden bu sefere Gazvatül Usre de denilmiştir.

Hz. Peygamber Tebük'te yirmi dört gün kalmıştır. Ancak bu süre içerisinde karşısına kimse çıkmamıştır. Tebük halkıyla ve diğer merkezlerden gelen heyetlerle cizye vermeleri şartıyla anlaşma yapılmıştır. Daha sonra Medine'ye dönmüştür. Tebük, Hz. Peygamber'in en son gazvelerindendir.⁵²

Hz. Peygamber Tebük Seferinden sonra bu siyasî birliğin sağlanmasının ardından Hz. Peygamber, farz olan hacca bizzat gitmeyip Hz. Ebûbekir'i hac emiri tayin etti.

Sonuç olarak da Hz. Ebûbekir 300 sahâbe ile yola çıktı.⁵³ Cahiliye geleneklerine göre yapılan tavaf şekilleri bütünüyle yasaklanacaktı. Hz. Ebûbekir bu vazife ile yola koyulduktan sonra Hz. Peygamber Hz. Ali'ye bir berat vererek arkalarından gönderdi.

Hz. Ali'nin vazifesi bu beratı halka okuyacaktı. Hz. Ebûbekir Müslümanlara hacc usulünü tamamıyla öğretti. Hz. Ali ise bu seneden sonra müşriklerin hacc edemeyeceklerini, çıplakların Kâbe'ye yaklaşmayacaklarını, Cennetle, iman edenlerden başkasının giremeyeceğini bildirdi.

Cenâb-ı Hak, müşriklere 4 ay süre veriyordu. Ya Müslüman olacaklar ya da o beldeyi terk edeceklerdi.⁵⁴ Görevlerini yerine getiren Müslümanlar Medine'ye döndüler. Kendilerine mühlet verilen müşrikler ise tercihlerini İslâm'dan yana kullandılar.

---

⁵² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I/297-343.

⁵³ Fayda, Mustafa, "Muhammed", DİA, XXX/420.

⁵⁴ Gazalî, Muhammed, *Fıkhu's Sîre*, çev: Resul Tosun, s. 457-458, İst, 1997

I. BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'İN HASTALIĞI ÖNCESİNDE GELİŞEN ÖNEMLİ OLAYLAR

Allah tarafından insanlara uyarıcı olarak gönderilen Peygamberlerin hayatlarının bütün anları, yaşadıkları olaylar karşısında takındıkları tavırları, kuşkusuz insanlar için önem arz eder.

İnsanlığa son Peygamber olarak gönderilen Hz. Peygamber'in hayatı da bizler için bir rehber niteliğindedir. Bu bölümde Hz. Peygamber'in hastalığı öncesinde gelişen bazı önemli olaylara değinilecektir.

I. VEDÂ HACCI (H.10/ M. 632) VE VEDÂ HUTBESİ

Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretten sonra hicretin onuncu yılında yaptığı vedâ haccı dışında hac ibadeti yoktur.⁵⁵ “Haccı ve umreyi Allah için tamamlayın”⁵⁶ ayetinin inzal buyrulmasından sonra H.9/M.631 yılında Hz. Ebûbekir'i hac emiri olarak görevlendirdi.

Vefatının yaklaştığını anlayan Hz. Peygamber, İslâm dinin ibadetler ve ictimâî hayata dair bütün esaslarını Müslümanlara son kez anlatmak gerektiğini hissetti ve farz olan haccı ifâya niyet etti. Bu yüzden bir yıl sonra da kendisi hac görevini yapmak için harekete geçti. Hac için hazırlandıktan sonra diğer insanlara da hac ziyareti için hazırlanmalarını söyledi.⁵⁷ Bunun üzerine Medine'ye birçok insan geldi. Bunların hepsi Rasûlüllah'a uymanın yollarını arıyor ve onun yaptığı gibi amel etmek istiyorlardı.⁵⁸

⁵⁵ İbn Kayyim el-Cevziyye, Şemsuddîn Ebî Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr (751/1323 *Zâdu'l-Meâd* çev: Şükrü Özen, H.Ahmet Özdemir-Ali Kurt, II/385–386, İst, 1989.

⁵⁶ Bakara, 2/196.

⁵⁷ İbn İshâk, *Sîretü İbn İshâk*, Thk. Tâhâ Abdürraûf Sa'd, Kahire, II/340.

⁵⁸ Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistânî (275/888), es-Sünen, “Hac”⁵⁶, çev: Necati Yeni-el-Hüseyn Kayapınar, XVI/16, İst, 1989.

Hız. Peygamber'e 23 senelik davetin meyvesi olarak iman edip Hız. Peygamber'le bir arada bulunmaya, onunla karşılaşmaya, nasihat ve hidayetinden istifade etmeye can atan pek çok mümin vardı.

Böylece Rasûlullah Müslümanlara nasıl haccedileceğini fiilen gösterecekti. Yarımadanın her bir tarafından koşup gelmiş on binlerce insan Medine'de toplandı. Hız. Peygamber yaklaşık yüz bin kişilik bu cemaate haccın vaciplerini, sünnetlerini, hacc ile ilgili hükümler ve ihram gibi konularda bilgi verdi.⁵⁹

Hız. Peygamber 26 Zilkâde 10/22 Şubat 632 cumartesi günü, yanında hanımları ve kızı Fâtma da olduğu halda, muhacirler, ensardan ve diğer Arap kabilelerinden oluşan Müslümanlarla birlikte Medine'den hareket etti.⁶⁰

Hız. Peygamber kuşluk vakti Mekke'ye ulaştı ve Benî Şeybe kapısından büyük bir kalabalıkla Harem-i Şerife girdi, üçü hızlı, dördü yavaş olmak üzere yedi defa tavaf etti.⁶¹

Hız. Peygamber yanında kurbanı olan kimselerin Beytullahı tavaftan sonra ihramdan çıkmalarını emretti.⁶² İhrama girmeden önce develerinin boyunlarına ikişer nal parçası taktı ve kurbanlık alâmeti olmak üzere örgüçlerinin sağ yanlarını yarıp kan akıttı.⁶³

Allah Rasûlü ihrama girmek isteyince başını Hız. Âişe çiçek ve çöven otu ile yıkadı.⁶⁴ İhramdan çıktıktan sonra Hız. Peygamber saçlarını kısalttı. Bunun üzerine Sürâkâ b. Cu'şum ayağa kalktı:

“Ya Rasûlullah! Bu iş bizim bu senemize mi mahsus yoksa ilelebed devam edecek mi?” diye sordu. Hız. Peygamber parmaklarını birbirine kenetledi ve iki defa

⁵⁹ Önkâl, Ahmet, *Rasûlullah'ın İslâm'a Davet Metodu* s. 267, İst, 2006.

⁶⁰ Sariçam, İbrahim, Hız. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 386

⁶¹ *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, Red: Yıldız, Hakkı, Dursun, I/539.

⁶² Nesâî, Ebû Abdîrahmân Ahmed b. Şuayb (303/915), *Sünen-ü Nesâî*, “Hac”, 16 çev: Abdullah Parlayan, İst, 2005.

⁶³ İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdu'l-Meâd*, II/129.

⁶⁴ İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdu'l-Meâd*, II/129.

“Umre hacca dâhil olmuştur” dedi (ve devamla); “Hayır ebedi olarak devam edecektir” buyurdu.⁶⁵

O sene yüz bin Müslüman hacı olmuştur.⁶⁶ Hicretin onuncu senesinin en önemli hadisesi, Hz. Peygamber’in vedâ haccı olmuştur.⁶⁷

Hz. Peygamber vedâ haccında müminler ile buluşmuş, onlara dinlerini ve hac ibadetinin esaslarını öğretmiş son vasiyetlerini yapmış, Müslümanlardan sözlerinde duracaklarına dair teminat almış, cahiliye kalıntılarını yok etmiş ve izlerini silmiş, cahiliye inançlarını ayaklar altına almıştır.⁶⁸

Hz. Peygamber bu hac sırasında, kendisiyle beraber bulunan eşlerine hitaben: “Bu, sizin benimle yaptığımız hac ibadetidir. Benden sonra sizlere, evlerinizdeki hasır üzerinde oturmak düşer.”⁶⁹

Daha sonra Allah’tan korkun, beş vakit namazınızı kılın, ramazan ayında orucunuzu tutun, mallarınızın zekâtını verin, ülül-emrinize (idarecilerinize) itaat edin ki Rabbinizin cennetine giresiniz.⁷⁰

Özetini sunduğumuz bu hacca (Vedâ haccı, belağ haccı, tamam haccı, gibi adlarda verilir.⁷¹ Hz. Peygamber, ashâbıyla vedâlaştığı ve bir daha Kâbe’yi göremediği için bu hacca “Hacetül-Vedâ” (Vedâ haccı), İslâmda hac olması bakımından “Haccetü’l-İslâm” (İslâm haccı), Müslümanlara hac ibadetinin bütün hükümlerini bildirdiğinden ve hac göreviyle İslâm dininin bütün ibadet kaideleri tamamlanmış ve kemale ermiş bulunduğu için de “Haccetü’l-Kemâl ve’t-Tamam” (Kemal ve tamam

---

⁶⁵ Ebû Dâvûd, “Hac”, 56.

⁶⁶ Ünlü, Nuri, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi (Başlangıçtan 1918’e Kadar)* s. 48.

⁶⁷ Sırma, İhsan, Süreyya, *İslâmi Tebliğin Medine Dönemi ve Cihat*, s. 158, İst, 2002.

⁶⁸ Nedvî Ebu’l-Hasan Ali, *Rahmet Peygamberi Hz. Muhammed*, çev: Abdülkerim Özaydın, s. 359, İst, 1992.

⁶⁹ Suyûtî Celâleddin, *Peygamberimiz’in Mucizeleri ve Büyük Özellikleri*, çev: Ömer Temizel, II/499, Ank, ts.

⁷⁰ İbnü’l-Cevzî, Abdurrahman, *Ashâbın Dilinden Peygamberimizin Hayatı*, çev: Taceddin Uzun, s. 2438, Konya, ts.

⁷¹ Nedvî, *es-Siyretün Nebeviye*, çev: Osman Keskiöğlü, s. 259.

haccı) isimleri verilmiştir. Bu isimler arasında “Haccetü'l-Vedâ” (Vedâ haccı) meşhur olmuştur.⁷²

Mekke'ye girişi ve vedâ hutbesine kadar geçen günler ifade edecek olursak Hz. Peygamber'in Arefe günü, Arafat'ta deve üstünde yüz binden fazla Müslüman'a hitaben yaptığı ve bu Müslüman topluluğunu, tebliğ görevini hakkıyla yaptığı hususunda kendisine şahit tuttuğu, insanlık için en yüce prensipleri ortaya koyduğu ve böylece tarihte büyük bir inkılâbı gerçekleştirdiği bu hutbeyi verelim.

Rasûlüllah bu hutbesinin başında Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle buyurmuştur.⁷³

Ey İnsanlar!

Sözümü iyi dinleyiniz! Bilmiyorum belki bu seneden sonra bir daha sizinle burada ebedî olarak bir daha buluşamayacağım,⁷⁴

İnsanlar! Bugünleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız, nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz (Mekke) nasıl mukaddes bir şehir ise, canlarınız, mallarınız, namuslarınız da öyle mukaddestir. Her türlü tecavüzdten korunmuştur.⁷⁵

Ashâbım!

Yarın Rabbinize kavuşacaksınız ve bu günkü her hal ve hareketinizden muhakkak sorulacaksınız. Sakın benden sonra eski sapıklıklara dönüp de birbirinizin boynunu vurmayınız.⁷⁶

Bu vasiyetimi burada bulunan bulunmayana tebliğ etsin. Belki bildirilen kimse, burada bulunup da işitenden daha iyi anlayarak muhafaza etmiş olur.⁷⁷

⁷² *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarih*, Red; Yıldız, Hakkı, Dursun, , s. 538.

⁷³ *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*; Red; Yıldız, Hakkı, Dursun, , s. 542.

⁷⁴ Çakan, İsmail L-N. Mehmed Solmaz, *Kur'ân-i Kerime Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi*, s. 699, İst, ts.

⁷⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/192.

⁷⁶ *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, Red; Yıldız, Hakkı, Dursun, s. 542.

⁷⁷ İbnü'l-Cevzî, Abdurrahman *Ashâbın Dilinden Peygamberimizin Hayatı*, s. 437.

Ashâbım!

Dikkat ediniz! Câhiliyet devrinden kalma kan, mal ve kötü işler kıyâmet gününe kadar şu iki ayağımın altındadır. İlk kaldırdığım kan dâvâsı da Huzey Kabîlesinin öldürdüğü **Rebî'a İbn-î Hâris İbn-i Abdülmuttalib**'in kanıdır ki bu, **Benî Leys**'e emzirilmek üzere bırakılmıştır.

Dikkat ediniz!

Câhiliyet devrinden kalma bütün fâizler kaldırılmıştır. Allahu Azîmüŝŝan'ın emri ile ilk kaldırdığım fâiz de **Abbas İbn-i Abduülmuttalib**'in fâizdir. Ana Paralarınız sizindir. Ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız.⁷⁸

İnsanlar!

Bugün gerçekten şeytan, sizin bu ülkenizde kendisine tapılmaktan ümidini kesmiş bulunuyor. Fakat o, bunun dışındaki iş ve hareketlerinizden ehemmiyetsiz saydıklarınızda, kendisine tâbi olunmaktan hoşnût olacaktır.⁷⁹

Ey insanlar!

Kutsal ayların (her yıl keyfi olarak) sırasını deęiŝtirenler, esasen inkârcılıkta daha da ileri gitmektedir. Gerçekleri inkâr edenler, Allah'ın haram kıldığı (kutsal ilan ettiği) ayların sayısına uydurmak için onu bir yıl haram, bir yıl helal sayıyorlar.⁸⁰

İnsanlar!

Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah'ın emaneti olarak aldınız; onların namuslarını ve iffetlerini Allah adına söz vererek helâl edindiniz. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, onların da sizin üzerinizde hakları vardır.

⁷⁸ Nedvî, *es-Siretün Nebeviyye*, çev: Osman Keskiöğlü, s. 275.

⁷⁹ Sarıçam, *İbrahim, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 390.

⁸⁰ Şakir, Mahmûd, *Hz. Âdemden Bugüne İslâm Tarihi*, II/276.

Sizin kadınlar üzerindeki hakkınız, onların, aile yuvasını sizin hoşlanmadığınız hiçbir kimseye çiğnetmemeleridir. Eğer razı olmadığınız herhangi bir kimseyi aile yuvanıza alırlarsa, onları hafifçe dövüp sakındırabilirisiniz.

Kadınların da sizin üzerinizdeki hakları, meşrû bir şekilde, her türlü yiyim ve giyimlerini temin etmenizdir.⁸¹

Mü'minler!

Size iki emanet bırakıyorum ki ona sıkı sarıldıkça yolunuzu hiç şaşırmasınız. O emanet sünnet ve Allah'ın kitabı kur'ân'dır.⁸² Böylece her Müslüman diğer Müslümanların kardeşidir. Bütün Müslümanlar kardeştir. Bir Müslüman'a rızası olmadıkça kardeşinin malı helal değildir. O halde birbirinize zulmetmeyiniz. Benden sonra küfre saparak dininizden dönüp birbirinizin kanını dökmeyiniz.⁸³

Allahım!

Emirlerini acaba kullarına iletebildim mi? Eğer ilettiysem sen şahid ol! Orada bu sözü işiten binlerce kişinin aynı ağzından yükselen Allahümme Ne'am (Allahım evet) sesleri gök gürültüsü gibi tüm vadiyi doldurdu.⁸⁴

Ey İnsanlar!

Hepinizin Rabbi birdir. Hepinizin babası da birdir. Hepiniz Âdem'in soyundansınız. Âdem ise topraktır. İçinizde en üstün olanınız, Allah'ın sınırlarını çiğnemekten en çok sakınanınızdır. Hiç bir Arabın Arap olmayana üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak fazilettir.⁸⁵

---

⁸¹ *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarih*, Red; Yıldız, Hakkı, Dursun, s. 543.

⁸² Çakan, İsmail L-N. Mehmed Solmaz, *Kur'ân-i Kerime Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi*, s. 700.

⁸³ Halil, İmadüddin, *Muhammed Aleyhisselam* çev: İsmail Hakkı Sezer, s. 398, Konya, 2003.

⁸⁴ Lings, Martin, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, s. 496, İst, 1990.

⁸⁵ Ali Himmet Berki-Osman Keskiöğlü, *Hz. Muhammed ve Hayatı* s. 421, Ank, 1986.

Ey İnsanlar!

Allah Teâlâ, varislerden her birinin, mirastaki payını belirtmiştir. Mirasın üçte birinden fazlasını birine tahsis etmek üzere vasiyette bulunmak caiz değildir. Kim babasından başka birinin oğlu olduğunu ileri sürer veya kölelerinden başkasını sahiplenirse, Allah'ın, Meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Allah ne onun farzını ne de nafilisini kabul etsin! Allah'ın selamı, rahmet ve bereketi hepimizin üzerine olsun.⁸⁶

Hz. Peygamber genel olarak Âdem Peygamberin soyundan gelen bütün insanların eşit olduğunu ifade ederek başladığı hutbesinde; Allah'a iman, insan haklarına saygı, özellikle kadın haklarının gözetilmesi, inanç bağlarının güçlendirilerek din kardeşliğinin korunması ve nihayet Kur'ân'a ve sünnet'e sarılmanın önemi gibi dinin temel, insanlığın da evrensel konuları üzerinde durmuştur.⁸⁷

Aynı şekilde Hz. Peygamber'in bu hutbesi bütün insanların haklarını kapsayan⁸⁸ evrensel bir beyanname niteliği taşımaktadır. Nitekim Peygamberimiz bütün insanlara hitap etmiştir. İnsan hayatının, malının ve şerefının mukaddes ve dokunulmaz olduğunu beyan etmesi de, Hz. Peygamber'in insanların yaşama ve mal-mülk hakkına, ırz ve namuslarının korunmasına verdiği önemi ortaya koymaktadır.

Cahiliye devrindeki kan davalarının kaldırılmış olduğunu kesin bir şekilde dile getirmiştir. Bu suretle kişi dokunulmazlığı, toplum düzeni, toplum güvenliği sağlanmış, anarşi önlenmiş, bunun yerine kardeşlik te'sis edilmiştir. Hz. Peygamber faizi ve kan davasını kaldırırken bunları önce kendi yakınlarına uygulamış, onlara herhangi bir ayrıcalık tanımamıştır.⁸⁹

---

⁸⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve 'n-Nihâye*, V/346–352.

⁸⁷ Apak, Âdem, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi (1) Hz. Muhammed, Dönemi*, s. 299.

⁸⁸ Fayda, Mustafa, "Muhammed ", *DİA*, 30/421.

⁸⁹ Sarıçam, İbrahim, *Hiz. Muhammed ve Evrensel Mesajı* s. 392.

Hiz. Peygamber'in vedâ hutbesini irâd ettiği gün Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerim'in son ayetleri olan şu sözleri indirdi: "Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim."⁹⁰

Hiz. Peygamber hac ibadetlerini bitirdikten sonra Medine'ye dönmek üzere yol hazırlıklarına başladı.⁹¹ Çarşamba günü sabahleyin Mekke'ye gelip güneşin doğmasından evvel vedâ tavafını yaptı. Hacılar memleketlerine dağıldıkları gibi Hiz. Peygamber da Mekke'den Medine'ye döndü.

Mekke-i Mükerrede bulunduğu on gün içinde namazı kasrediyor ve Mekkelilere "Siz tamam kılınız. Biz misafiriz" diyordu. Dönüşte Cuhfe vadisinde "Ğadîr-i Hum" denilen yerde öğle namazını edâ ettikten sonra orada bir hutbe irad etti.

Âhîret yurduna davet edildiğini ashâb-ı kirâmına haber vererek Ehl-i Beyt hakkında vasiyetler de bulundu.⁹² Ayrıca bu hutbede Hiz. Âlinin faziletini anlattı ve şöyle dedi:

"Ben her kimin mevlâsı isem Âli de onun mevlâsıdır. Allah'ım! Âli'ye dost olana sen de dost ol, düşman olana da düşman ol!" Zu'l-Huleyfe'ye gelince orada kaldılar ve ertesi günü yola çıktılar Medîne-i Münevvere'yi görünce üç kere tekbir getirerek şöyle dediler;

"Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir ve ortağı yoktur. Mülk onundur ve hamd onadır. O, her şeye muktedir. Dönerleriz, tevbe edenleriz, ibâdet edenleriz, secde edenleriz ve Rabbimize hamdedenleriz. Allah vaadini gerçekleştirdi, kuluna yardım etti ve düşmanları tek başına yendi."⁹³

Hiz. Peygamber vedâ haccını edâ ettikten sonra zilhicce'nin geriye kalan günlerini muharrem ve safer aylarını Medine'de geçirdi.⁹⁴

---

⁹⁰ Mâide, 5/3.

⁹¹ Gazalî, Muhammed, *Fıkhu's Sîre*, çev: Resul Tosun, s. 454, İst, 2005.

⁹² Es'ad, Mahmûd, *İslâm Tarihi Mekke Devri-Medine Devri* s. 782.

⁹³ Nedvî, *es -Siretün Nebeviyye*, çev: Osman Keskiöğlu, s. 273.

⁹⁴ Sırma, İhsan, Süreyya, *İslâm Tebliğinin Medine Dönemi ve Cihad*, s. 168; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/386.

II. BAKİ KABRİSTANINI ZİYARET ETMESİ

Hz. Peygamber'in hastalığı Baki mezarlığından döndükten sonra baş ağrısı şeklinde başlamıştır. Hz. Peygamber gece yarısı ⁹⁵ o Ebû Muveyhîbe ile birlikte Bakî mezarlığına giderek, orada yatanlara; “Sizler bizden önce gittiniz, inşallah biz de size iltihak edeceğiz” diye hitap etti.⁹⁶

Hz. Peygamber kabir ehline selâm verdikten sonra onlara dua etti ve Ebû Muveyhîbe'ye “Bana dünya hazinelerinin anahtarları, dünyada temelli kalmak sonra da cennet teklif edildi. Ben bununla Rabbime kavuşmak ve cennet arasında muhayyer bırakıldım” dedi ve Ebû Muveyhîbe:

“Anam babam sana feda olsun! Sen dünya hazinelerinin anahtarlarını, dünyada temelli kalmayı, sonra da cenneti seçip alsaydım” dedi. Hz. Peygamber, “Ebû Muveyhîbe! Ben, Rabbime kavuşmayı ve cenneti tercih ettim” buyurdu.⁹⁷ Hz. Peygamber “Uhud şehitleri için de dua eti.”⁹⁸

Sonra Hz. Peygamber evine döndü. Bundan sonra Hz. Peygamber'in sonunda vefat edeceği hastalığı başladı.⁹⁹ Hz. Peygamber, ahireti tercih ettiğini üstü kapalı da olsa mescidde ashabına duyurdu. Sonra Hz. Âişe'nin odasına gitti.

Hz. Âişe'yi; “Vay başım” derken buldu. Bunun üzerine “Bilakis yâ Âişe! Benim vay başıma” buyurdu. Ardından “Sen benden önce ölsem, ben de seni iyice yıkayıp kefenlesem, sonra da defnetsem sana ne zarar verir” dedi.

Bunun üzerine Âişe “Vallahi ben öyle zannediyorum ki şayet sen bunu yaparsan, evine döner ve orada hanımlarından biri ile gerdek yaparsın” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber tebessüm etti. Daha sonra hastalığı arttı.¹⁰⁰

⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed eş-Seybânî (24/855), *el-Müsned*, III/489, İst, 1413/1992.

⁹⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* III/489, Belazûrî *Ensâb*, 1/544.

⁹⁷ İbnü'l-Cevzî, Abdurrahman, *Âshâbın Dilinden Peygamberimizin Hayatı*, s. 611.

⁹⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/205.

⁹⁹ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Tarih*, I/153, İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/388.

¹⁰⁰ Dârimî, *Vefatün-Nebi*, 14, İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Tarih*, I/153.

III. ÜSÂME ORDUSUNUN GÖNDERİLMESİ İÇİN HAZIRLIK

Hz. Peygamber Medine'ye varır varmaz, Müslümanlara, Bizans üzerine sefer hazırlığı için emir verdi.¹⁰¹ Bu ordunun başına âzadlı kölesi ve çok sevdiği evlatlığı Zeyd'in oğlu Üsame'yi komutan olarak seçti.¹⁰²

Hz. Peygamber ona; “Atlarını Filistin topraklarından Belka ve Darum sınırlarına geçir” diye emretti.¹⁰³ Üsâme'nin kumandanlığına itiraz edenler vardı. Hz. Peygamber insanlara, daha önce de babasının komutanlığına itiraz edildiğini Üsâme'nin bu göreve layık olduğunu söyledi.¹⁰⁴

Hicretin 11. yılı Safer ayının 26. günü Bizans savaşmalarını emretti.¹⁰⁵ Bir rivayete göre bu ordu, Muharrem ayında hazırlanmıştır.¹⁰⁶ Hz. Peygamber'in bu konuşmasının ardından hazırlıklarını hızlandırdılar ve Üsâme ordusu hareket edeceği sırada Hz. Peygamber'in hastalığı ağırlaştı.¹⁰⁷

Hz. Peygamber'in hastalığının artması ve Esved el-Ansî ile Müseylime adında iki yalancı peygamberin ortaya çıkması üzerine Üsâme ordusunun yola çıkması gecikmişti. Bu iki kişi hakkında Hz. Peygamber “ Ben rüyamda iki kolumda altından iki bilezik gördüm. Bunlara üfleyince ikisi de uçup gitti” diyerek insanlara onların mağlup olacağını bildirdi.¹⁰⁸

Bu Seferde Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer,¹⁰⁹ Ebû Ubeyde, Sa'd b. Ebû Vakkâs olmak üzere,¹¹⁰ ensâr ve muhacirlerin ileri gelenleri Üsame'nin ordusunda görev almıştır.¹¹¹ Bunlar varken Hz. Peygamber Üsâme'yi komutan yapmakla onlar arasında

¹⁰¹ Bûtî, M. Saîd Ramazan, *Fıkhu's-Siyre*, s. 491.

¹⁰² Şakir, Mahmûd, *Hiz. Âdemden Bugüne İslâm Tarihi*, II/372.

¹⁰³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/386.

¹⁰⁴ Şiblî, Mevlânâ, *Asr-ı Saadet Büyük İslâm Tarihi*, çev: Ömer Rıza Doğrul, I/523.

¹⁰⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/189–190.

¹⁰⁶ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Tarih*, I/153.

¹⁰⁷ Ali Himmet Berki- Osman Keskiöğlü, *Hiz. Muhammed ve Hayatı* s. 427.

¹⁰⁸ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Tarih*, I/153.

¹⁰⁹ *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, Red; Yıldız, Hakkı Dursun, s. 545.

¹¹⁰ Şakir, Mahmûd, *Hiz. Âdemden Bugüne İslâm Tarihi*, II/ 278.

¹¹¹ Nedvî *Rahmet Peygamberi Hiz. Muhammed*, çev: Abdülkerim Özyayın, s. 375.

adil davrandığını gösteriyordu. Zira o, vedâ hutbesinde köle ve efendinin farkının olmadığını söylemişti.¹¹²

Müslümanlar Hz. Peygamber'in hastalığına çok üzülmüyordu. Vefat edeceği gün onun hastalığının hafiflemesi ashâb arasında büyük sevince yol açtı. Üsâme o gün sabah namazından çıkınca Hz. Peygamber'in yanına geldi. Onu zannettiğinden daha iyi bulunca çok mutlu oldu. Hz. Peygamber Üsâme'ye ordusuyla sefere çıkmasını söyledi.

Ayrıca onlara; “Çocukları ve kadınları öldürmemelerini, düşmanla karşılaşmayı temenni etmemelerini, birbiriyle çekişmemelerini” tavsiye ederek Üsâme'yi uğurladı.¹¹³

Bu şekilde Hz. Peygamber hazırladığı ordunun bir an önce gitmesini sağladı.¹¹⁴ Bunun üzerine adamlarına hazırlanmalarını emreden Üsâme “el-Cüruf” mevkiinde karargâh kurdu.¹¹⁵

Hz. Peygamber'in vefat haberi duyulur duyulmaz Üsâme ordusu Medine'ye döndü. Ordunun bayrağı da Hz. Âişe'nin evinin önüne dikildi.¹¹⁶ Zira bu ordu Hz. Peygamber'in vefatı nedeniyle hareket etmedi.¹¹⁷

Hz. Ebûbekir halife olunca ordunun gönderilmesi hususunda asla tereddüt etmedi. Çünkü bu orduyu hasta yatağında iken Hz. Peygamber hazırlatmıştı. Bu şekilde davranarak Hz. Peygamber'in isteğini yerine getirmiş oldu.¹¹⁸

---

¹¹² Nedvî, *es-Siretün Nebeviyye*, çev: Osman Keskiöğlü, s. 280.

¹¹³ Sariçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, s. 394–395.

¹¹⁴ Ahmed, Cevdet, *Son Peygamber* s. 488, İst, ts.

¹¹⁵ Lings, Martin, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, s. 559.

¹¹⁶ *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, Red; Yıldız, Hakkı, Dursun, s. 547.

¹¹⁷ Şakir, Mahmûd, *Hz. Âdemden Bugüne İslâm Tarihi*, II/ 279.

¹¹⁸ Ahmed, Cevdet, *Son Peygamber*, s. 488.

II. BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'İN HASTALIĞI

Hz. Peygamber'in Hicretin 10. yılında yapmış olduğu vedâ haccı sırasında “Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim.”¹¹⁹ meâlindeki ayet ile Kur'ân'ın nuzûlü tamamlanmıştır.

Bu hac esnasında Hz. Peygamber “Bakınız tebliğ ettim mi? Bakınız tebliğ ettim mi?”¹²⁰ diyerek görevini layıkıyla yerine getirdiğine insanları şahit tutuyordu. Bu ayetin nuzûlünden 81 veya 82 gün sonra Rasûlüllah ahirete irtihal edecektir.¹²¹ Bu bölümde Hz. Peygamber'in hastalığı esnasında yaşanan önemli hadiseler incelenecektir.

I. HZ. PEYGAMBER'İN HASTALIĞININ İLK GÜNLERİ

Hz. Peygamber vedâ haccından Medine'ye döndükten sonra¹²² Safer ayının son gecesi çarşamba günü sağlığı bozuldu.¹²³ Rahatsızlandığı günler içinde Uhud şehitlerini ziyaret etti. Yine bir gece evinden çıkarak Cennetü'l-Baki mezarlığına gitti ve orada yatanlara Allah'tan mağfiret dileyip evine döndü.

Aynı günlerde Yemen'de Esved el-Ansî peygamberlik iddiasıyla ortaya çıktı. Kabilesinden topladığı 600 kadar süvari kuvvetiyle San'a üzerine yürüyen Esved, kendisine karşı çıkan buranın ilk Müslüman valisinin oğlu Şehr b. Bâzân'ı öldürdü. Ve karısı ile zorla evlenip bölgeye hâkim oldu.

¹¹⁹ Mâide, 5/3.

¹²⁰ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail (256/870), *Sahîhu'l Buhârî*, “İlim”, 38 çev: Mehmed Sofuoğlu, (I/XVI), İst, 1987–1989.

¹²¹ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, Sad. İsmail Karaçam, Emin Işık, Nusrettin Bolelli Abdullah Yücel, Azim Dağıtım, X/39–40, İst, ts.

¹²² Fayda, Mustafa, “*Muhammed*”, DİA, XXX/ 421.

¹²³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/291.

Hız. Peygamber bölgenin valileri ile ileri gelenlerine onun ortadan kaldırılması için mektup gönderdi. Sonunda Esved öldürüldü (8 Rebülevvel 11/3 Haziran 632). Öte yandan Medine'ye bir heyet gönderen Benî Hanîfe'ye mensup Müseylimetülkezzâb, heyetin Yemâme'ye dönüşünde irtidâd ederek Peygamberlik iddia etmeye başladı.

Hız. Peygamber ona bir mektup göndererek yeniden İslâm'a davet etti. Müseylime yazdığı cevabî mektupta Rasûlüllah'a ortaklık teklif etti ve yeryüzünün yarısının kendisine yarısının da Kureyş'e ait olduğu iddiasında bulundu.

Hız. Peygamber cevabında yeryüzünün Allah'a ait olduğunu, ona kullarından dilediğini vâris kılacağını bildirdi. Gelişmeler bu safhada iken Hız. Peygamber'in vefatıyla Müseylime Hız. Ebûbekir'in halifeliği döneminde ortadan kaldırıldı.¹²⁴

1. Hastalığı

Hız. Peygamber'in vefatı ile sonuçlanan hastalığı baş ağrısı şeklinde başlamıştı. Daha önce ciddi bir hastalığa yakalanmamıştı. Hız. Peygamberin ecelinin yaklaştığına bazı işaretleri söyleyecek olursak:

“Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların Allah'ın dinine bölük bölük girdiklerini görünce, Rabbini överek tesbih et, ondan mağfiret dile. Çünkü o, tövbeleri daima kabul edendir.”¹²⁵ Bunun üzerine Hız. Peygamber şöyle buyurdu

“Bir kul, Allah onu dünya ile kendisine kavuşmak arasında muhayyer bıraktı. O, Allah'a kavuşmayı seçti”¹²⁶ Bu hutbeyi duyan Hız. Ebûbekir hemen ağlamaya başladı.

Hız. Ömer'in ve Bedir savaşına katılan büyük sahabilerin bulunduğu bir toplantıda İbn Abbâs'a, bu sûreden ne anladığı sorulmuş o da; “Bu Hız. Peygamber'in ecelidir” diye cevaplamıştır.

¹²⁴ Fayda, Mustafa, “Muhammed”, DİA, 30/421.

¹²⁵ Nasr, 110/1-3.

¹²⁶ Buhârî, *Salât*, 80.

H. Ömer de İbn Abbâs gibi düşündüğünü söylemiştir. Zaten bu sûre nazil olduğunda bizzat H. Peygamber'in kendisi de, "Bu benim vefatımı bildirmektedir" buyurmuştur.¹²⁷

H. Ömer ile İbn Abbâs: "Bu sûre, H. Peygamber'in ecelinin yaklaştığını bildiren bir sûredir" dediler ve vedâ haccında nâzil oldu. H. Peygamber, bunu, vedâ anlamına geldiğini bildi.¹²⁸

H. Âişe, H. Peygamber'in son zamanlarında "**Sübhanallahi ve bi hamdihi estağfirullahe ve etübü ileyh**" sözünü çok söyler olduğunu, sebebini sorduğunda ise; "Rabbim, ümmetimde bir alâmet göreceğimi haber verdi. Onu gördüğümde hamd ile tesbih ve istiğfar etmemi emretti".¹²⁹

H. Peygamber'in ramazan aylarında her gece Cebrâil ile buluştuğu ve o zamana kadar nâzil olan ayetleri okuduğu bilinmektedir. Hicretin 10. yılı ramazan ayında ise (Aralık 631) Cebrâil'in kendisine Kur'ân-ı Kerim'i iki defa tilâvet ettirdiği ve H. Peygamberin ecelinin yaklaştığına işaret olarak gördüğü nakledilmiştir.¹³⁰

H. Peygamber, her ramazan ayında on gün süreyle itikâfa girerdi. 10. yılı ramazan ayında yirmi gün süreyle itikâfa kaldı.¹³¹

İlk olarak hastalığı bir baş ağrısı olarak başlamıştır.¹³² H. Peygamber kendi hastalığı konusunda şöyle derdi: "Hayber'de yediğim yemeğin acısını hâlâ duyuyorum. Şu anda, kalbimin damarlarının koptuğunu hissediyorum."¹³³ H. Peygamber aynı zamanda Muavvizeteyn sûrelerini okuyup vücuduna üfler ve elleriyle vücudunu sıvazlardı.¹³⁴ H. Peygamber'in hastalığı on üç gün sürmüştür.¹³⁵

¹²⁷ Mevdûdi, Ebû'l -A'lâ, *Tefhîmü'l-Kur'ân*, VII/286–287, İst, 1991.

¹²⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n- Nihâye*, V/ 387.

¹²⁹ Müslim, *salât*, 221.

¹³⁰ Fayda, Mustafa, "*Muhammed* ", DİA, 30/420.

¹³¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n- Nihâye*, V/388.

¹³² Zorlu, Cem, *İslâm'da İlk İktidar Mücadelesi*, s. 3, Konya, 2002.

¹³³ İbnü'l-Cevzî, Abdurrahman, *Ashâbın Dilinden Peygamberimizin Hayatı* s. 616.

¹³⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n- Nihâye*, V/392.

¹³⁵ Zehebî, *Târihu'l İslâm*, 1/568.

2. Hastalığının Ağırlaşması

Hız. Peygamber'in hastalığı gün geçtikçe ilerliyordu. Ağrısının şiddetinden elbisesini bir kere yüzüne koyuyor, bir kere de açıyordu. Hız. Âişe "Ağrının hiç kimseye, Hız. Peygamber'e olduğu kadar ağır olduğunu görmedim"¹³⁶ demiştir.

"İnsanların en çok belâya uğrayanı peygamberlerdir. Sonra Salihlerdir. Sonra bu, sırayla gider. Kişi dindarlığı oranında belâya uğrar. Eğer dinine sıkı sıkıya bağlı ise, belâsı da şiddetli olur"¹³⁷ Bu şekilde düşünerek sabrediyordu ve sağlıklı zamanlarındaki gibi davranmaya çalışıyordu. Ancak hastalığının şiddetinden namazları oturarak kılacak hale geldi¹³⁸

"Biz Peygamberlere sevap kat kat geldiği gibi belâ da kat kat geliyor. Doğrusu imtihan ediliyoruz."¹³⁹ Hız. Âişe dedi ki "Ben Hız. Peygamber'den şiddetli ağrı çeken kimse görmedim".¹⁴⁰

Hız. Peygamber, şifa ümidiyle çeşitli kuyulardan yedi kırba su istedi ve üzerine döktürdü. Daha sonra mescide çıkarak Müslümanlara nasihatlerde bulundu. Bu arada Esved el-Ansi kişinin Peygamber olduğunu söylemesi ve birçok topluluğun da ona inanması Hız. Peygamber 'i çok üzdü ve hastalığı daha da arttı.¹⁴¹

Hız. Fatıma'nın, çektiği acılar karşısında babasına üzülmelerinden dolayı Peygamber; "Baban artık acı çekmeyecek" diyerek vefatını ima ediyordu. Hız. Âişe Muavvizeteyn sûrelerini okuyarak Peygamber'in vücuduna üflüyordu.¹⁴² Peygamber bunun artık fayda vermeyeceğini söyleyerek "Ben müddetimi bekliyorum"¹⁴³ dedi.

---

¹³⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/207.

¹³⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/409.

¹³⁸ Lings, Martin, *Hız. Muhammed'in Hayatı*, s. 556.

¹³⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/ 409.

¹⁴⁰ İbn Hacer, *el- Askalâni* II/377

¹⁴¹ Taberî, *Tarih-i Taberi, Tercümesi*, II/420.

¹⁴² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/392.

¹⁴³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/211.

Hiz. ÂiŖe: Ömrüm boyunca Hiz. Peygamber'in hastalığı gibi Ŗiddetli bir hastalık görmedim, hatta bir gün ağrısı ve sızısı o derece fazla oldu ki yatağına sarılır ve bir taraftan diğer tarafa dönerek çektiğı acıyı gösterirdi.¹⁴⁴

Hiz. Peygamber'in ateŖi o kadar Ŗiddetli idi ki Abdullah b. Mes'ud elini Peygamberin vücuduna koyamadı. AteŖinin çok Ŗiddetli olduğunu söylemesi üzerine,

Hiz. Peygamber buyurdu ki: "Hastalığa tutulan hiçbir Müslüman yoktur ki, Allah, onu kusur ve günahlarını, ağacın yapraklarının döküldüğü gibi, dökmesin"¹⁴⁵

Bu kadar acı çekmesi karşısında Hiz. Safiye çok üzüldü. Hiz. Peygamber'in yerine kendisinin hasta olmasını istediğini söyledi. Hiz. Peygamber'in diğer hanımları bunun münafıklık olduğunu düşündüler. Hiz. Peygamber ise onların Hiz. Safiye'ye iftira ettiklerini, onun bu düşüncesinde samimi olduğunu söyledi.¹⁴⁶

Hiz. Peygamber Hiz. ÂiŖe'nin Allah'tan Ŗifa dilemesine karşı çıkarak, "Bu okuman bana fayda vermez." Ben Cebrâil, Mikâil, İsrâfil, Peygamberler, sıddıklar, Ŗehitler ve salihlerle birlikte cennete yüce dost "er-Refiku'l-A'lâ" Allah'a kavuşmayı istiyorum. "Onlar ne güzel dostlardır" buyurdu ve "Allah'ım! Beni bağıŖla! Bana merhamet et" diye dua etti.¹⁴⁷

Hiz. Peygamber, hayatı boyunca müşriklerin işkenceleri, Taiflilerin taşlamaları vs. gibi pek çok zorluklarla karşılaşmıştı. Bütün bunların cennete giden yollar olduğunu farkındaydı ve sabrediyordu. Müslümanlara da, hastalığa yakalanan bütün Müslümanların günahlarının, ağacın yapraklarının döküldüğü gibi döküldüğünü söyleyerek onlara her fırsatta sabrı tavsiye ediyordu.¹⁴⁸

Hiz. Peygamberin hayatını incelediğimizde hayatının büyük bölümünde acı ve işkencelere maruz kaldığını görüyoruz. Peygamber olduğu için ona imtiyaz

---

¹⁴⁴ Es'ad, Mahmûd, *İslâm Tarihi*, s. 792.

¹⁴⁵ İbn Sa'd *et-Tabakât*, II/ 208.

¹⁴⁶ Ling, Martin, *Hiz. Muhammed'in Hayatı*, s. 558.

¹⁴⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/211.

¹⁴⁸ İbn HiŖâm, *es-Sîre*, II/642.

sağlanmamış, yukarıda da değindiğimiz gibi normal insanlardan daha çok eziyet çekmiştir.

3. Eşleriyle Beraber Olduğu Günler

Hız. Peygamber'in hicretin 10. yılında veda haccını yaptıktan sonra Medine'ye döndü ve ardından burada hastalandı.¹⁴⁹ Hastalığı şiddetleninceye kadar hanımlarının evlerine sırasıyla gitmeye devam etti.¹⁵⁰ Hız. Peygamber hastalığı öncesi her gün bir hanımın evinde kalırdı. Hastalığı döneminde de aynı şekilde davranmaya devam etti.

Hız. Peygamber'in on üç gün süren bu hastalığı devam ederken zevcelerini sırasıyla dolaşiyor ve bu esnada, baş ağrısı da ilerliyordu.¹⁵¹ Hastalığı bazen şiddetleniyor, bazen de hafifliyordu.¹⁵² Nihayet, hanımları da ona dilediği yere gitmek üzere müsaade ettiler.¹⁵³

Daha sonra Hız. Meymune'nin evinden çıktı. Bir elini Hız. Ali'nin omzuna bir elini de Hız. Fadl b. Abbâs'ın omzuna koydu.¹⁵⁴ Hız. Âişe'nin odasına geldi. Böylece hastalığının kalan sekiz gününde Hız. Âişe¹⁵⁵ Hız. Peygambere bakmak şerefine nail oldu.¹⁵⁶

II. Hız. ÂİŞE'NİN HANESİNDE GEÇİRDİĞİ GÜNLER

Hız. Peygamber, her gün bir hanımının evinde kalırdı. Hastalığı döneminde de aynı şekilde davranmaya devam etti. Meymune'nin evindeyken ağrısı şiddetlendi.

¹⁴⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/390.

¹⁵⁰ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Tarih*, II/291.

¹⁵¹ Zorlu, Cem, *İslâm'da İlk İktidar Mücadelesi*, s. 31.

¹⁵² Şiblî, Mevlânâ, *Asr-ı Saadet Büyük İslâm Tarihi*, çev: Ömer Rıza Doğrul, I/525.

¹⁵³ Mübarakfûrî, Safiyyürrahman, *Peygamber Efendimizin Hayatı ve Daveti*, çev: H.İbrahim Kutlay, s. 473, İst, 2007.

¹⁵⁴ Taberi, *Tarih-i Taberi Tercümesi*, II/520–521.

¹⁵⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/ 225.

¹⁵⁶ Şennâvî, Abdulaziz, *Sahabe Hayatından Tablolar*, çev: Taceddın Uzun, s. 60, İst, ts.

Hanımlarını çağırdı ve Hz. Âişe'nin evinde kalmak için izin istedi. Onlar da müsaade ettiler.¹⁵⁷

Hastalığı sırasında hanımlarına tavsiyelerde bulunuyordu. Meselâ Hz. Âişe'nin yanında altı veya yedi dinar vardı. Onları fakirlere dağıtmasını söyledi.

Hz. Âişe; Hz. Peygamber'in hastalığı ile meşgul olduğundan dağıtmaya fırsat bulamamış. Hz. Peygamber onları istedi, bu halde Rabbine kavuşursa rahat olamayacağını söyleyerek onları dağıttı.

Hz. Âişe, Hz. Peygamberi'den ezberlediği dualar ile Muavvizeteyni okuyup Hz. Peygamber'in üzerine ve ellerine üflüyor, sonra bereket ümit ederek onun mübarek ellerini vücuduna sürüyordu.¹⁵⁸

Ashâb-ı Kirâm, hastalığı esnasında Hz. Peygamber'i yalnız bırakmazdı. Bir gün amcası Hz. Abbâs, onu ziyarete gelmişti. Peygamber'i kaldırıp yatağın üzerine oturttu. Hz. Peygamber¹⁵⁹ duada bulundu.

Hastalığında Bir gün Hz. Ebûbekir, Hz. Peygamber'in yanına geldi ve kendisine hizmet etmek istediğini söyledi ise de Hz. Peygamber bunu kabul etmedi.¹⁶⁰

Bir gün Hz. Peygamber hastalığı biraz hafifler gibi oldu. Sabah namazında eliyle amcası Ebû Tâlib'in omzuna dayanıp mescide vardı. Hz. Ebûbekir namazı kesti. Hz. Peygamber'in yanına geldi Hz. Peygamber mübarek elini onun arkasına koydu.

Hz. Ebûbekir'in sağ yanına durdu. Lakin ayakta duramadı. Oturarak namaz kıldı. Hz. Ebûbekir diğer insanlarla ayakta kıldı. Yine Hz. Peygamber hanesine varıp yattı.¹⁶¹

Hanımları Hz. Peygambere olan son vazifelerini hakkıyla yerine getirmek istiyorlardı. Hz. Âişe bu konuda kendisini şanslı bulmakta ve "Hz. Peygamber, benim

---

¹⁵⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II/642-643

¹⁵⁸ Mübarekfürî, Safiyyürrahman, *Peygamber Efendimizin Hayatı ve Daveti*, çev: H. İbrahim Kutlay, s. 473.

¹⁵⁹ Köksal, Mustafa, Asım, *H. Muhammed ve İslâmiyet (Medine Devri)*, XVIII/ 25, İst, 1980.

¹⁶⁰ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/237.

¹⁶¹ Taberî, *Tarih-i Taberi Tercümesi*, II/521.

nöbetimde başı göğsüm ile gerdanım arasında iken vefat etti ve benim odama defnedildi”¹⁶² demektedir.

O, hanımlarına karşı muamelesi hususunda mükemmel bir hayat örneğidir. Hz.Peygamber, hanımlarını incitecek, sözlü veya fiili hiçbir davranışta bulunmamıştır.¹⁶³

Hz. Peygamberin hanımları, Allahın onlara “Ehl-i Beyt” diye hitap etmesiyle Ehl-i Beyt’ten olmuşlardır.¹⁶⁴

Hz. Peygamber, hayatının her anında adalete önem verirdi. Özellikle hanımlar arasında buna çok dikkat ederdi. Hz. Âişe’nin odasında kalmak için diğer hanımlarından izin istemesi bu konuda en güzel örnektir.

1. Kırtas Olayı

Hz. Peygamber, vefatından önceki perşembe günü vasiyet yazdırmak için “Kâğıt kalem getirin.”¹⁶⁵ Ona bir şey yazacağım, benden sonra ebediyen sapıtmazsınız” dedi. Bu arada birçok ashâb-ı kirâm hastalığının ağırlaştığından dolayı yanına toplanmıştı.¹⁶⁶

Yanında bulunan sahabîler arasında anlaşmazlık ortaya çıktı. Onlardan kimisi “yazsın” diyordu. Kimisi de, Hz. Peygamber’in hastalığın etkisiyle böyle konuştuğunu düşünüyordu.¹⁶⁷ Tartışma uzun sürünce “Hz. Peygamber: Beni kendi halime bırakınız”¹⁶⁸ dedi.

¹⁶² Buhârî, *Cenâiz*, 96.

¹⁶³ Zehebî, *Siyeru Alâmi’n-Nübelâ*, II/195, Beyrut, 1996.

¹⁶⁴ Varol, M. Bahaüddin, *Ehl-i Beyt Kavramsal Boyut*, s. 160, Konya, 2004.

¹⁶⁵ Apak, Âdem, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi (1) Hz. Muhammed*, s. 303.

¹⁶⁶ Es’ad, Mahmûd, *İslâm Tarihi Mekke Devri-Medine Devri*, s. 792.

¹⁶⁷ İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil fi’t-Tarih*, I/154.

¹⁶⁸ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II/244.

Hız. Ömer dâhil bir kısım Müslümanlar Hız. Peygamber'in hastalığının şiddeti ile böyle konuştuğunu, Kur'ân ve sünnetin kendilerine rehber olarak yeterli olduğunu belirtip gerek olmadığını beyan etmişlerdir.¹⁶⁹

Başka bir rivayette beni kendi halime bırakın. İçinde bulunduğum hal, sizin beni çağırdığınız şeyden daha hayırlıdır¹⁷⁰ dedikten sonra onlara şu üç tavsiyede bulundu:

O, Müşriklerin Arap Yarımadası'ndan çıkarılmasını ve gelen heyetlere iyi davranılmasını istiyordu. Üçüncüsüne gelince, Hız. Abbâs sustu ya da " Unuttum"¹⁷¹ dedi.

Kırtas olayı üzerine Bid'at Ehl-i Şia ve bir takım insanlar vehme kapılmış, her iddiâ sahibi, Hız. Peygamber'in yazdırmak istediği yazının kendi iddiâları doğrultusunda olacağını söylemiştir.

Farklı fırkalar tarafından çok fazla yorum yapılan bu olay tarafsız olarak incelendiğinde vefatı yaklaşmış olan Hız. Peygamber'in, ailesine yazdıracağı tavsiyelerden başka bir şey olmadığı anlaşılır. Şayet siyasî bir yazı olsaydı neticesi mutlaka alınırdı.¹⁷² Hız. Ömer'in şu sözü bunu teyid etmektedir;

"Eğer ben yerime birini tayin etmezsem, bu benden hayırlı olanın yaptığı bir şeydir. Eğer benden sonra yerime birini tayin edersem bu da benden hayırlı olan birinin yaptığı bir şeydir. Bunun millet anladı ki Hız. Peygamber hiçbir kimseyi yerine halef bırakmamıştır"¹⁷³

Bu rivayeti değerlendirdiğimiz zaman Hız. Peygamber'in ölüm döşesindeyken yazdırmak istediği şeyin, siyasî bir niteliği olmadığını anlıyoruz. O sadece, ailesinin ve ümmetinin uymasını istediği bazı tavsiyelerde bulunmak istemiştir.

¹⁶⁹ Gölçük, Şerafettin, Süleyman Toprak, *Kelâm Tarih Ekoller-Problemler*, s. 23, Konya, 2010.

¹⁷⁰ Mübarekfürî, Safiyyurrahman, *Siyretün Nebi (s.a.v)*, çev: Abdullah Hamuş Herevî, s. 668.

¹⁷¹ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil Fi't-Tarih*, I/154.

¹⁷² Zorlu, Cem, *İslâm'da İlk İktidar Mücadelesi*, s. 33.

¹⁷³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II/653.

Dolayısıyla onun söylemek istediği kendisinden sonra ümmetinin başına kimin geçeceği ile ilgili bir husus olsaydı, o anda olmasa dahi başka herhangi bir zamanda veya mekânda bunu ifade eder, bu önemli göreve kimin layık olduğu konusundaki görüşünü söylerdi.

2. Hz. Ebûbekir'in Namaz İçin Tayin Edilmesi

Hz. Peygamber her konuda olduğu gibi namazda da Müslümanların önüne geçer, onlara namaz kıldırırdı.

Ancak son zamanlarında hastalığı o kadar şiddetlendi ki, artık namaz kıldırılmaz olmuştu. Baygınlığı esnasında bir ara kendine geldi.

“İnsanlar namaz kıldılar mı?” diye sordu. “Hayır yâ Rasûlüllah, seni bekliyorlar” dediler, Bunun üzerine leğene su koymalarını emretti ve gusül ettikten sonra ayağa kalkmaya çalışırken tekrar bayıldı. Bu şekilde dört kez aynı soruyu sordu. O esnada Müslümanlar yatsı namazı için mescidde bekliyorlardı.¹⁷⁴

Bunun üzerine “Ebûbekir’e söyleyiniz, millete namaz kıldırın” buyurdu. Hz. Âişe “Ya Rasûlüllah Ebûbekir duygulu bir adamdır, sesi de zayıftır, Kur’ân’ı okuduğu zaman çok ağlayandır”¹⁷⁵ dedi Hz. Peygamber “söyleyiniz millete namazı kıldırın” dedi.

Hz. Âişe yine aynı şeyleri söyleyince “Siz kadınlar Hz. Yusuf’a hile yaptınız, git söyle Ebûbekir’e namazı kıldırın”¹⁷⁶ dedi. Bu konu ile ilgili olarak Hz. Âişe şöyle demiştir.

“Vallahi ben bunu ancak Ebûbekir’in millete imam olmamasını istediğim için söylüyordum. Biliyordum ki halk, Hz. Peygamber’in makamına gelen bir adamı asla sevmez ve çıkacak her uğursuz şeyi ondan bilir böyle bir davranışın babamdan uzak kalmasını istiyordum”.¹⁷⁷

¹⁷⁴ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II/ 218.

¹⁷⁵ Zorlu, Cem, *İslâm’da İlk İktidar Mücadelesi*, s. 45.

¹⁷⁶ Şennâvî, Abdullaziz, *Sahabe Hayatından Tablolar*, çev: Taceddin, Uzun, s. 60.

¹⁷⁷ Lings, Martin, *Hz. Muhammed’in Hayatı*, s. 505, Şennâvî, Abdullaziz, *Sahabe Hayatından Tablolar* çev: Taceddin, Uzun, s. 60.

Hız. Ebûbekir, Hız. Peygamber'in emri üzerine namaz kıldırmaya başladı. Bir ara Hız. Peygamber bir hafiflik hissetti ve iki kişinin yardımıyla mescide Ebûbekir'e yaklaştığında Hız. Ebûbekir geri çekildi. Fakat Hız. Peygamber ona olduğun yerde kal anlamında işarette bulundu.

Daha sonra Hız. Peygamber, Hız. Ebûbekir'in yanında oturarak namaz kılmaya başladı. Böylelikle Hız. Ebûbekir, Peygamber'e; diğer insanlar Hız. Ebûbekir'e uyarak namazlarını kıldılar.¹⁷⁸ Hız. Peygamber, hastalığı ağırlaşınca Hız. Ebûbekir'in oğlu Abdurrahman'a şöyle dedi:

— Bana bir kürek kemiği ya da levha getir ki, bir yazı yazayım da, hiç kimse ona muhalefet etmesin Abdurrahman kalkmak isteyince Hız. Peygamber şöyle dedi:

— Ey Ebûbekir! Sana muhalefet edilmesini Allah da, müminler de kabul etmez.¹⁷⁹

Hız. Peygamber'in hastalığı on üç gün sürmüştür. Bu süre içerisinde kendisini iyi hissettiği zaman namazları kıldırması; hastalığı ağırlaşınca Hız. Ebûbekir kıldırmıştır.¹⁸⁰ Hız. Peygamber, Müslümanların Ebûbekir'in arkasında namaz kılmakta olduklarını görünce hoşlanmış ve tebessüm etmiştir.¹⁸¹

Enes b. Mâlik Hız. Peygamber'i en son vefat gün Hız. Âişe'nin perdesini açıp ashâb sabah namazını kılariken baktığı vakit gördüğünü, yüzünün kitap yaprağı gibi bembeyaz olduğunu söyler.

Daha sonra Hız. Peygamber, perdeyi indirip içeriye girmiş ve o gün kuşluk vakti ahirete irtihal etmiştir.¹⁸² Hız. Peygamber vefat ettiği gün Hız. Ebûbekir Müslümanlara sabah namazını kıldırmıştır.¹⁸³

¹⁷⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/ 401.

¹⁷⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/395.

¹⁸⁰ Zorlu, *Cem, İslâm'da İlk İktidar Mücadelesi*, s. 46.

¹⁸¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/ 418.

¹⁸² Tirmizî Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevrâ, *Şemâil-i Şerîf*, çev: Muhammed Râif Efendi, s. 328, Konya, 1976.

¹⁸³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/418.

3. Hz. Peygamber'in Mescid'e Gelişi ve Ashâbına Vasiyetleri

Hz. Peygamber biraz iyileşince başını sararak minbere çıktı.¹⁸⁴ Onun ilk sözü Uhud ashâbına dua etmek ve onlar için Allah'tan mağfiret istemek oldu.¹⁸⁵ O, hastalığına rağmen irşat vazifesini hiçbir zaman ihmal etmedi.¹⁸⁶

Ben sizinle Havz-ı Kevser kenarında buluşacağım. Ben orasını işte bu makamdan görmekteyim. Bana yeryüzünün anahtarları verildi. Ben bundan sonra sizin şirke düşeceğinizden korkmuyorum. Fakat sizin dünyaya tapmanızdan korkarım, dünya sizi aldatır, sizden öncekilerin yokluğa, helaka sürüklendikleri gibi, siz de dünya hırs ve tamahıyla yok olursunuz.¹⁸⁷

Ben Kur'ân'ın helâl kıldığını helâl kıldım, haram ettiğini de haram ettim. Sizden evvelki milletler Peygamberlerinin ve evliyelerinin mezarlarını birer ibadetgâh ittihaz etmişlerdi. Sizi böyle bir şey yapmaktan men ederim.¹⁸⁸

Ey insanlar, ateş alevlendi, fitneler gecenin dalga dalga gelen karanlığı gibi gelmeye başladı.¹⁸⁹ Artık sizlerin aranızdan gitme zamanı gelip çatmıştır. Eğer içinizden birine vaatte bulunmuşsam yapmaya hazırım.

Benden alacağı olan söylesin ödeyeyim buyurdu. Bu arada biri kalkıp dedi ki: "Bir müddet önce; evlenecek olursam, bana yardım edeceğinize dair söz vermişsiniz." Hz. Peygamber yardım olarak ödenmesini buyurdu.¹⁹⁰

Ey Muhacirler topluluğu! Siz artıyorsunuz ama Ensâr eski hali ile kalıyor, fazlalaşmıyor, onlar benim sırdaşımdı. Onlara sığındım. Onların iyilerine ikramda bulunun kötülerini de bağışlayın¹⁹¹ buyurdu.

¹⁸⁴ İbn İshâk, *Sîretu İbn İshâk* II/374.

¹⁸⁵ Halil, İmadüdin, *Muhammed Aleyhisselam* çev: İsmail Hakkı Sezer, s. 399.

¹⁸⁶ Ali Himmet Berki, Osman Keskiöğlü, *Hz. Muhammed ve Hayatı*, s. 430.

¹⁸⁷ Nedvî, *es- Siyretün Nebeviye*, , çev: Osman Keskiöğlü, s. 279.

¹⁸⁸ Ali Himmet Berki, Osman Keskiöğlü, *Hz. Muhammed ve Hayatı*, s. 432.

¹⁸⁹ İbn Hişâm, *es- Sîre*, IV/409.

¹⁹⁰ Ca'fer Sübhanî, *Hz. Peygamber'in Hayatı*, çev: Ferman Kızmaz-Hatice Kızmaz, s. 494, İst, 2006.

¹⁹¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/396.

Hız. Peygamber Muhacirleri ve Ensârı ayrı ayrı ve birbirlerine vasiyet etti. Her iki grubun geçmişteki hizmetlerini yâd etti.¹⁹²

Şimdi sizinle beraberim eğer benden sizin birinize zahmet erişmiş ise şimdi benimle helâlleşin, kime sert söylemiş isem o da bana söylesin ve beni kısıstan pâk etsin, kurtarsın, Hak Teâlânın huzuruna vardığımda bende kimsenin hakkı kalmasın.

Bu cümleyi duyar duymaz ashâbın cümlesi ağırlaştı, dediler “Yâ Rasûlüllah! Sende bizim her ne hakkımız varsa sana helâl olsun zatan kimin hakkı olabilir ki, bilakis hepimizin üzerinde senin hakkın vardır.”¹⁹³ Hız. Peygamber’in Müslümanlara son hitabı idi.

4. Hastalığın Tedavisi İçin Yapılanlar

Hız. Peygamber’in rahatsızlığı ağırlaştı ve onu şiddetli bir ateş nöbeti bastı. Hastalığın başlangıcı hicretin on birinci yılı, Safer ayının son günleriydi. Bu arada Hız. Âişe daima ona Kur’ân-ı Kerim’den “Muavvizeteyn” (Felâk ve Nâs sûrelerini) okuyup üflüyordu.¹⁹⁴

Hız. Peygamber “Yâ Âişe yedi kuyudan yedi kurba su doldurup ağızlarını açmadan getirsinler. Üstüme dökün.” buyurdu. Emrettiği şekilde sular geldi.¹⁹⁵ onu Hafsa’nın çamaşır tenekesi üzerine oturttuk, sonra soğuk suları dökmeye başladık nihayet kendisi eliyle, “yeter” diyerek işaret etti. Bundan sonra insanlara nasihat etmek için bir tarafına Fazl b. Abbâs, diğer tarafına Ali b. Ebû Tâlib girdiler. Minbere çıkıp oturdu.¹⁹⁶ Daha sonra konuşmaya başladı.

¹⁹² Çakan, İsmail L. -N. Mehmed Solmaz, , *Kur’ân-ı Kerime Göre Peygamberler ve Tevhid. Mücadelesi*, s. 708.

¹⁹³ Taberî, *Tarih-i Taberi, Tercümesi*, II/522.

¹⁹⁴ Bûtî, M. Saîd Ramazan, *Fıkhu’s-Siyre*, s. 492–493.

¹⁹⁵ Es’ad, Mahmûd, *İslâm Tarihi Mekke Devri-Medine Devri* s. 792–793.

¹⁹⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, V/ 391.

III. BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER'İN VEFATI VE SONRAKİ GELİŞMELER

Hiz. Peygamber risalet görevini tamamladıktan sonra yüce Rabbi'ne kavuşmuş, Müslümanlara ve tüm insanlığa hidayet rehberi olarak Allah'ın kitabı Kur'ânı ve sünnetini bırakmıştır. Bundan sonraki süreçte Müslümanlar ve insanlık onun bıraktığı emanete sahip çıktıkları derecede kurtuluşa ereceklerdir. Bu bölümde Hiz. Peygamber'in vefatı ve sonraki gelişmelere değinilecektir.

I. VEFATI

Hiz. Peygamber artık fâni dünyadaki son anlarını yaşıyordu.¹⁹⁷ Ağrıları çoğalıp vefatı yaklaşınca, eliyle su alıp yüzüne serpiyor ve: "Ah bu ızdırabım" diyordu. Hiz. Fâtıma da: "Ah babacığım senin duyduğun ızdırap dolayısıyla benim ızdırabım ne kadar büyüktür" diye cevap veriyor; Rasûlüllah da ona şöyle karşılık veriyordu: "Artık bu günden sonra senin baban için hiçbir ızdırap yoktur."¹⁹⁸

Hiz. Peygamber onun korku ve üzüntüsünün fazlalığını görünce, kendisine yaklaşmasını isteyip ona gizlice bir şey söyledi. Bunun üzerine Hiz. Fâtıma ağladı. Daha sonra ona bir daha gizli bir şey söyleyince bu sefer güldü.

Hiz. Peygamber vefat edince, Hiz. Âişe ona bunun sebebini sordu. Hiz. Fâtıma: "Bana vefat edeceğini haber verince ağladım. Daha sonra aile efradı arasında kendisine ilk olarak, benim kavuşacağımı haber verdi, bunun üzerine de güldüm" dedi.

Şöyle söylediği de rivayet edilmiştir: "Sonra bana ikinci defa gizlice bir şeyler söyledi bana benim cennet kadınlarının hanımefendisi olduğumu söyleyince

¹⁹⁷ Kutluay, Abdülaziz, *Siyer-u Sahabe*, s. 82, İst, 2005.

¹⁹⁸ Bûtî, M. Saîd Ramazan, *Fıkhu's-Sire*, s. 496.

güldüm.”¹⁹⁹ Gün geçtikçe Hz. Peygamber’in rahatsızlığı artıyordu. Müslümanlara artık son irşâd ve nasihatlerde bulunuyordu.²⁰⁰

Abdullah b Mes’ûd der ki: “vefatından bir ay önce, bize vefatını haber verdi.” Ayrılık yaklaştığında bizi Hz. Âişe’nin evinde toplayarak bize baktı ve iki gözünü yaşardıktan sonra şöyle buyurdu: “Sizlere, hepinize merhaba, Allah size uzun ömürler versin. Allah sizlere merhamet etsin. Allah sizleri himayesine alsın. Allah sizleri korusun. Allah sizleri yüceltsin.”²⁰¹

Hz. Âişe der ki:

Ben yüzüne bakmaya başladım. Gözlerinin kaydığını ve: “Hayır Refik-i Â’lâ’yı istiyorum” dediğini ve sonra da ruhunun kabzedildiğini gördüm.²⁰²

Onun başı benim boynumla göğsüm arasında olduğu halde vefat etti.²⁰³ Onun vefatından sonra artık hiç kimsenin ölümünün şiddetinden rahatsız olmuyordum.²⁰⁴

Hz. Peygamber Rebiülevvel ayının on ikinci (7 Haziran 632) Pazartesi günü vefat etmiş.²⁰⁵ Hz. Âişe derki: Hz. Peygamber Pazartesi günü doğdu, Pazartesi günü Peygamber oldu, Mekke’den Pazartesi çıktı, Mekke’yi Pazartesi günü fethetti, ve Pazartesi günü vefat etti. O, veda haccından döndükten sonra iki ay kadar yaşadı.²⁰⁶

Hz. Peygamber vefat ettiğinde Allah’ın kendisine kolaylaştırdığı üstün başarı ile gözleri apaydıydı, Rabbanî risalet görevini yerine getirmişti. Tevhid ve İslâm’ın

---

¹⁹⁹ İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil fi’t-Tarih*, I/296.

²⁰⁰ Ünlü, Nuri, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi (Başlangıçtan 1918’e Kadar)*, s. 48.

²⁰¹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II/256.

²⁰² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, V/ 391.

²⁰³ Nesâî, “*Cenâiz*”, 6.

²⁰⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, V/392.

²⁰⁵ İbn Kuteybe, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim ed-Dîneverî (276/889) *el- Meârif*, s. 72, Thk: Muhammed İsmail Abdullah es-Sârî, Beyrut, 1970 .

²⁰⁶ Zehebî, *İslâm Tarihi*, I/568.

Arap yarımadasının her tarafına yayıldığını görmüştü.²⁰⁷ Onun tebliği kıyamete kadar geçerlidir.²⁰⁸

Vefat ettiğinde, Hz. Ebûbekir, es-Sunh'daki evinde bulunuyordu. Hz. Ömer ise onun yakınında idi. Vefat ettiğinde Hz. Ömer ayağa kalkarak: “Münafıklardan bir takım kimseler Hz. Peygamber'in vefat ettiğini ileri sürüyorlar” Hâlbuki Allah'a yemin ederim ki, o vefat etmemiştir. Bilakis İmrân'ın oğlu Musa'nın gidişi gibi Rabbinin katına gitmiştir. Allah'a yemin ederim ki, Hz. Peygamber kesinlikle geri dönecektir ve onun vefat ettiğini ileri süren bir takım adamların ellerini ve ayaklarını keseceğim

²⁰⁹ diyordu. Hz. Ömer bu şekilde insanlarla konuşurken Hz. Ebûbekir çıkageldi. Hz. Peygamber'in yanına girdi.

Hz. Peygamberin evin bir tarafında üzeri örtülü yattığını gördü. Yüzünü açtı, sonra onu öptü.²¹⁰ “Anam babam sana feda olsun ne hoş kokulusun.²¹¹ Hayatın da güzel, ölümün de. Allah'ın sana tatmayı yazmış olduğu ölümü tatmış bulunuyorsun” diyerek tekrar örtüyü yüzüne örttü ve dışarıya çıktı.²¹²

Hz. Ömer hâlâ konuşmasına devam ediyordu. Susmasını emrettiyse de susmadı. Bu sefer Hz. Ebûbekir halka doğru yürüdü. Halk onun sözlerini işitince, Ömer'i bırakıp ona doğru gelmeye başladılar. Nihayet Hz. Ebûbekir minbere çıktı. Allah'a hamd ve sena ettikten sonra:²¹³

Azîz ve Celîl olan Allah, daha sizin aranızda diri iken öleceğini Peygamberine haber vermiştir. Sizin de öleceğinizi haber vermiştir. Hiçbiriniz hayatta

²⁰⁷ Derveze, İzzet, *Kur'ân'a Göre Hz. Muhammed'in Hayatı (Mekke Dönemi)*, çev: Mehmet Yolcu, II/110.

²⁰⁸ Çakan, İsmail L- N. Mehmed Solmaz, *Kur'an-i Kerime Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi*, s. 700.

²⁰⁹ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil fi't-Tarih*, I/296.

²¹⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/ 414.

²¹¹ Taberi, *Tarih-i Taberi, Tercümesi*, III/8.

²¹² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/256.

²¹³ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/415.

kalmayacaksınız. Sadece Azîz ve Celîl olan Allah bakı kalacaktır. Yüce Allah şöyle buyurmuştur;²¹⁴

“Muhammed ancak bir Rasûl’dür. Ondan önce pek çok Peygamberler gelip geçmiştir. Eğer ölecek ya da öldürülecek olursa sizler geri mi döneceksiniz? (Şunu biliniz ki) kim geri dönerse Allah’a hiçbir şey ile zarar veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır”.²¹⁵

Hz. Ömer der ki:

— Bu ayet Kur’ânda mıdır? Allah’a yemin ederim ki, ayetin nazil olduğunu bugüne kadar bilmiyordum!

Hz. Ebûbekir sözüne devamlı şöyle dedi:

— Yüce Allah, Hz. Peygamber’e şöyle demiştir: “Ey Muhammed! Şüphesiz sen de öleceksin. Onlar da ölecektir.”²¹⁶

“Ondan başka her şey yok olacaktır. Hüküm onundur. Ona döndürüleceksiniz.”²¹⁷

“Ondan başka her şey fânidir. Ancak yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bakidir.”²¹⁸

“Her nefis ölümü tadacaktır. Kıyamet günü yaptıklarınız karşılığı size mutlaka ödenecektir”²¹⁹ Daha sonra şöyle buyurdu:

Doğrusu yüce Allah, emrini hükümran kılıncaya kadar Muhammed’i yaşattı. Sonra, o’nu bu halde iken vefat ettirdi. Artık bir kimse helâk olacaksa beyyineden, belgeden sonra helak olacaktır.²²⁰ Ve daha sonra şöyle buyurdu:

²¹⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, V/ 417.

²¹⁵ Âl-i İmrân, 3/144.

²¹⁶ Zümer, 39/30

²¹⁷ Kasas, 28/ 88.

²¹⁸ Rahmân, 55/26.

²¹⁹ Âl-i İmrân, 3/85.

²²⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, V/ 417.

“Ey insanlar, kim Muhammed’e ibadet ediyor idiyse, gerçek şu ki Muhammed ölmüş bulunuyor. Kim de Allah’a ibadet ediyorsa gerçek şu ki Allah haydır ve ölmez”.²²¹ dedi

Ravi der ki: Allah’a yemin ederim ki, insanlar sanki ilk olarak ondan işitiyorlar gibi idiler. Hz. Ömer de şöyle der: “Allah’a yemin ederim bunu işitir-ışitmez bacıklarımın dermanı kesildi. Ayaklarım beni taşımaz oldu ve yere düştüm. Hz. Peygamber’in vefat etmiş olduğunu böylece öğrenmiş oldum.”²²²

Hz. Peygamber’in vefat haberi Mekke’ye ulaştığında Mekke’nin başında Hz. Peygamber’in valisi sıfatıyla Attâb b. Esîd b. Ebi’l-Âs b. Ümeyye valilik görevinde bulunmaktaydı. Attâb gizlendi, Mekke de çalkalandı.

Bunun üzerine Süheyl b. Amr, Kâbe’nin kapısına dikilerek Mekke’lilere seslendi. Hepsini etrafında toplandıktan sonra şöyle dedi:

“Ey Mekke halkı, en son Müslüman olanlar olarak ilk olarak irtidad edenler olmayın. Allah’a yemin ederim ki, Allah bu işi Hz. Peygamber’in belirttiği gibi tamamlayacaktır. Ben, kendisini benim şu bulunduğum yerde ve tek başına şöyle derken görmüştüm:

Benimle birlikte lailâhe ilâllah deyiniz. Bütün Araplar size boyun eğeceği gibi Arap olmayanlar da size cizye ödeyecektir. Allah’a yemin ederim ki, Kısra’nın ve Kayser’in hazinelerini Allah yolunda harcayacaksınız. İşte kimisi bununla alay etti kimisi bu sözleri tasdik etti. Sonunda şu gördükleriniz oldu. Allah’a yemin ederim bundan sonra da geri kalanlar kesinlikle gerçekleşecektir. Bunun üzerine Mekke halkı irtidad etmekten vazgeçti.²²³

Hz. Peygamber’in vefatı Medine’deki İslâm toplumu içinde de çeşitli meseleler doğurmuştur; Bu toplum ilk ve aynı zamanda son defa olmak üzere bir Allah Rasûlü kaybediyordu.²²⁴ Evet, vazife ikmal olunmuştu. Arabistan’a nizam ve asayışı temin

²²¹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV/412.

²²² İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, V/415.

²²³ İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil fi’t-Tarih*, I/297.

²²⁴ Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, çev: Salih Tuğ, II /1103, Ank, 2003.

eden bir devlet intizamı getirilmiş, mal ve can güvenliği miras hukuku tesis edilmiş, köleler efendilerin zulmünden kurtarılmıştır.²²⁵

II. VEFATI KARŞISINDA ASHÂBIN TAVRI

Hiz. Peygamber vefat ettiğinde Hiz. Âişe'nin kucağında idi. Hiz. Âişe, vefat ettiğini anlayınca, başının altına bir yastık koydu. Oradaki kadınlar ile birlikte ağlamaya ve bağırmaya başladı. Bunun üzerine ashâb'dan bazıları Hiz. Âişe'nin hanesine girdiler.²²⁶

Kimisi “ölmüştür” kimsi de “ölmemiştir” dediği bir kargaşa yaşanmıştır. Bunun üzerine, Esmâ bint Umeys, elini Hiz. Peygamber'in iki kürek kemiği arasına sokunca, “Hiz. Peygamber ölmüştür. Çünkü iki kürek kemiği arasındaki Peygamberlik mührü kaybolmuştur” demiştir.²²⁷ Bunun üzerine insanlar Hiz. Peygamber'in vefat ettiğini anladılar²²⁸

Ümmü Eymen, oğlu Üsame'ye haber gönderdi. Üsame, Ömer, Ebû Ubeyde hemen Mescid-i Nebeviyye geldiler. Ümmehat-ı müminin , Hiz. Peygamber'in vefatı üzerine feryad figân ediyordu.²²⁹

Hiz. Ali ruhsuz bir ceset gibi olduğu yerde kaldı. Hiz. Osman'ın dili tutuldu.²³⁰ Kızı Hiz. Fatıma'nın ve bütün akrabasının feryat ve figanı herkesi şaşırtmıştır.²³¹

Hiz. Ömer ise şöyle diyordu: Münafıklardan birtakım adamlar, Hiz. Peygamber'in vefat etmiş olduğunu iddia ediyorlar. Hâlbuki ölmedi.²³² Fakat o Rabbine gitti. Musa b. İmrân gittiği Sonra ölmüştür denildikten sonra onlara geri döndü. Vallahi

²²⁵ *Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, Red; Yıldız, Hakkı Dursun, I/539.

²²⁶ İbn Hişâm es-Sîre, IV/655; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/ 262; Belâzûrî, *Ensâb*, II/236.

²²⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/272.

²²⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/483.

²²⁹ Es'ad, Mahmûd, *İslâm Tarihi Mekke Devri-Medine Devri*, s. 798.

²³⁰ Es'ad, Muhmûd, *İslâm Tarihi Mekke Devri-Medine Devri*, s. 798.

²³¹ Konrapa, M. Zekâî, *Peygamberimiz (s.a.v)*, s.329, İst, 1408–1989.

²³² İbn Hişâm es-Sîre, IV/411.

Hız. Peygamber de geri dönecek.²³³

İşte Hız. Peygamber öldü diye iddia eden adamlar olursa, onu öldürür ve boynunu keserim²³⁴

Hız. Ebûbekir ise; kendisine haber gittiği zaman hemen geldi ve mescidin önünde derdi. Hız. Ömer millete anlatıyordu. Hız. Ebûbekir hiçbir şeye iltifat etmedi ve Hız. Peygamberin yanına girdi, o Hız. Âişe'nin evinin bir kenarında üzeri örtülü idi. üzerinde hibre denilen Yemen kumaşından bir örtü vardı. Hız. Peygamber'in yüzünü açtı.²³⁵

“Vah benim seçkinim” diyerek alınından öptü. Ardından, “Senin sağlığın da, ölümün de ne güzeldir” diyerek yüzünün örtüsünü örttükten sonra dışarıya çıktı.²³⁶ Hız. Ömer insanlarla konuşuyordu. Ona dedi:

—“Yavaş ol ya Ömer, sus” O yine konuşmaya devam etti. Hız. Ebûbekir susmadığını görünce, insanlara döndü. İnsanlar onun konuşmasını duyunca ona döndüler. Hız. Ebûbekir Allah'a hamd ve ona senâ ettikten sonra şöyle dedi:

—Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de Peygamberler gelip geçmişti Ölü veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah şükredenlerin mükâfatını verecektir.²³⁷

—Vallahi sanki insanlar bu ayetin nazil olduğunu bilmiyorlardı. Hız. Ebûbekir bu ayeti okuyuncaya kadar: İnsanlar onu Ebûbekir'den öğrendiler ve ağızlarından düşürmediler. Ebû Hureyre rivayet ettiğine göre Ömer şöyle demiştir:

—Vallahi Hız. Ebûbekir'in onu okuduğunu işittiğim zaman bir dehşete kapıldım ve yere düştüm, ayaklarım beni taşıyordu. Anladım ki, Hız. Peygamber gerçekten vefat etmiştir.²³⁸

²³³ Mübarekfûrî Safiyurrahman *Peygamberimizin Hayatı ve Daveti*, s. 478.

²³⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/416.

²³⁵ İbn Hişâm *es-Sîre*, IV/411.

²³⁶ İbn Kesîr *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV/479–480.

²³⁷ Âl-i İmrân, 3 /144.

²³⁸ İbn Hişâm *es-Sîre*, IV/412.

Hız. Peygamber'in vefatı sahabe arasında çok büyük üzüntüye sebep oldu. Çoğunun Medine'de kalmaya mecali kalmadı, her biri bir tarafa gitmek istedi. Bunlardan biri de Hz. Bilâl idi. O, bu acıya dayanamayarak Şam'a gitti. Kimse ne yapacağını bilmiyordu.²³⁹ Fena halde sarsıldılar.²⁴⁰

Enes b. Malik (r.a) "Hz. Peygamber'in Medine'ye gelişinden daha güzel, daha parlak bir gün görmedim. Hz. Peygamber'in vefat ettiği günden daha acı daha karanlık bir gün de görmedim"²⁴¹ demiştir.

Hız. Peygamber'in vefat haberi, Müslümanlar üzerinde müthiş bir tesir icra etti. Öyle ki büyük bir şaşkınlığa düşerek Peygamberlerin de, diğer insanlar gibi öleceklerini bildiren ayetleri bile unuttular.²⁴²

Sahabe acı hakikati öğrenince herkes şaşırıldı kaldı. Bu acı haberi duyanlar yıldırım çarpmışa döndü. Medine'nin üzerini derin bir mâtem havası kuşattı.²⁴³ Gerçekten de bu durum derinden üzdü.²⁴⁴ Hatta onun gerçekten ölüp ölmediğini soranlar öldüğüne inanmayanlar da oldu.²⁴⁵

Bir rivayete göre "Bugün size dininizi kemale erdirdim, size olan nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâmı beğendim"²⁴⁶ Hz. Ömer, ağlamış niçin ağlıyorsun?" diye sorulunca "Bu ayet Hz. Peygamber'in vefat edeceğini anlatıyor gibidir!" demiştir.²⁴⁷

Sahabe, Peygamber'in getirdiği ilahî hükümleri göz önünde bulundurarak yaşıyor, Allah'ın ve Rasûlü'nün razı olacağı bir hayat sürmek istiyordu. Hz. Peygamber'in vefatı ile sanki büyük bir kapı kapanmış gibiydi.

Hız. Peygamber der ki: "Ben bu dünyada bir yolcu ve yolcunun altında

²³⁹ Belâzûrî, *Ensâb*, II/242.

²⁴⁰ Halil, İmadüdin, *Muhammed Aleyhisselam* çev: İsmail Hakkı Sezer, s. 401.

²⁴¹ Mübarekfürî, Safiyurrahman, *Peygamberimizin Hayatı ve Daveti*, s. 478.

²⁴² Hasan İbrahim Hasan, *Siyasî-Dinî-Kültürel-Sosyal İslâm Tarihi*, I/200-201, İst, 1987.

²⁴³ Ali Himmet Berki- Osman, Keskiöğlü, *Hız. Muhammed ve Hayatı*, s. 433.

²⁴⁴ Fayda, Mustafa, "Muhammed", *DİA*, XXX/ 422.

²⁴⁵ Sarıçam, İbrahim, *Hız. Peygamber ve Evrensel Mesajı*, s. 396.

²⁴⁶ Mâide, 5/3.

²⁴⁷ Köksal, M, Âsım, *İslâm Tarihi, Medine Devri*, II/14.

gölgelendiği bir ağaç misaliyim. Bir müddet sonra yolcu yoluna gider ve onu arkasında bırakır”²⁴⁸

III. TEÇHİZ VE TEKFİNİ

Hız. Peygamber’i yıkamak gibi büyük bir görevi yerine getirmek için bütün Müslümanlar can atıyordu. Hız. Peygamber’e sağında, kendisini kimin yıkamasını istediği sorulduğunda, Ehl-i Beytimden en yakın olan erkekler birçok meleklerle beraber beni yıkayacaklardır. Melekler sizi görecekler ama siz onları görmezsiniz buyurmuştur. Hız. Ali ise “Hız. Peygamber, kendisini benden başkasının yıkamamasını vasiyet etti”²⁴⁹ buyurmuştur.

İşte onun vasiyetini dikkate alarak, Hız. Ali, Abbâs ile iki oğlu el-Fazl ve Kusem, Üsame b. Zeyd ve Hız. Peygamber’in azadlı kölesi Sûkrân onun yıkamasını üstlendiler. Ensâr’dan Evs b. Havlî da onlarla birlikte idi. Evs, b. Haylî, Hız. Ali’ye “Ey Ali! Allah için Rasûlüllah’ta bizim hakkımız yok mu?” diye sordu.

Bunun üzerine Hız. Ali’de ona izin verdi, O da, Hız. Peygamber’in yıkanmasında bulundu²⁵⁰. Evs b. Haylî ise Bedir savaşına katılmış bir kişi idi. Abbâs ve iki oğlu Hız. Peygamber’i çeviriyor, Üsâme ve Sukrân su döküyor, Hız. Ali de onu yıkıyordu.²⁵¹

Hız. Peygamber’i elbisesi ile mi yoksa çıplak olarak mı yıkamak gerektiği konusunda anlaşmazlığa düştüler. Allah onların üzerine bir uyku gönderdi. Daha sonra kim olduğu bilinmeyen birisi onlara şöyle seslendi:

“Hız. Peygamber’i, elbisesi üzerinde olduğu halde yıkayınız” Onlar da böyle yaptılar.²⁵² Yani gömleği üzerindeyken yıkadılar.²⁵³ Onu Kubâ’da Sa’d b. Hayseme’ye

²⁴⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, V/284.

²⁴⁹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II/278, İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, V/261.

²⁵⁰ İbn Kesîr, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, IV/479–480.

²⁵¹ Belâzûrî, *Ensâb*, II/747.

²⁵² Belâzûrî, *Ensâb*, II/748.

²⁵³ Zehebî, *İslâm Tarihi*, I/574.

ait bir kuyunun suyu ile yıkadılar²⁵⁴

Hız. Ali onu yıkarken: “Anam babam sana feda olsun, hayattayken de ölüyken de senin kokun ne kadar güzel” diyordu. Bir rivayete göre yıkama esnasında “Hız. Peygamber de diğer ölülerde görülen hallerin hiçbirisi görülmedi.”²⁵⁵

Sahabe, Hız. Peygamber’i yıkarken onun sırtındaki beni bulamadı. Onun vefatıyla nübüvvet son bulduğundan bu mühür de geri alınmıştır. Hız. Peygamber’in mübarek vücudunu yıkadıktan sonra onun kefenlenmesi işine başladılar.²⁵⁶

Hız. Peygamber’in yıkanması bitirildiği zaman kefen olarak ilk seçilen kumaş Hız. Ebûbekir’in oğlu Abdullah’ın Yemen dokuması şalıydı. Ama sonra bu değiştirildi.²⁵⁷

Daha sonra üç elbise içinde kefenlendi.²⁵⁸ Hız. Âişe, Ebûbekir’e Peygamber’in kaç parça bez ile kefenlendiğini sorduğunda gömlek ve başlık olmaksızın, Yemende dokunmuş üç parça beyaz pamuk bezi ile kefenlendiğini söylemiştir.²⁵⁹

Tekfinleme bittikten sonra Hız. Ali Hız. Peygamber’i kuruladı ve koku sürdü.²⁶⁰ Ashâb Peygamberlerini en güzel bir biçimde uğurlamak için var güçleriyle çalıştılar ve üzerlerine düşen bu görevlerini layıkıyla yerine getirdiler.

IV. CENÂZE NAMAZININ KILINMASI

Hız. Peygamber vefat edince, Rasûlüllah’ı yıkayıp kefenlediler ve kokular sürdüler. Sonra seririne koydular.²⁶¹ İnsanlar, Hız. Ebûbekir’e gelip Peygamberin üzerine cenâze namazı kılınıp kılınmayacağını sordular. Ebûbekir onlara

²⁵⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, V/261–262.

²⁵⁵ Ahmed Cevdet, *Son Peygamber* s. 486.

²⁵⁶ Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, çev: Salih Tuğ, II/1103.

²⁵⁷ Şiblî, Mevlânâ, *Hız. Muhammed*, çev: Yusuf Karaca, s. 499.

²⁵⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV/421.

²⁵⁹ Nesâî, “*Cenâiz*”, 39.

²⁶⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve’n-Nihâye*, V/264.

²⁶¹ İbnü’l-Cevzi, *Ashâbın Dilinden Peygamberimizin Hayatı*, s. 640–641.

kılınacağını söyledi.

Zira Hz. Peygamber hayatta iken bu konuyu konuşmuş, hatta kendisine “Yâ Rasûlallah senin üzerine cenâze namazını kim kıldırı” diye sormuşlardı.

Bunun üzerine Hz. Peygamber “Allah size rahmet etsin.” Sizi Peygamberinizden dolayı hayırla mükâfatlandırısın. Beni yıkadığınız ve kefenlediğiniz zaman seririn üzerine ve kabrimin kenarına koyunuz. Sonra bir müddet benim yanımdan uzaklaşınız.

Çünkü üzerime sevgilim Cebrail, Mikail ve İsrail, daha sonra yanında bütün melekler olduğu halde ölüm meleği Azrâil kılacaktır.²⁶² Sonra grup grup giriniz, üzerime namaz kılınız ama bağırarak beni rahatsız etmeyiniz. Cenâze namazın ilk önce erkekler başlasın daha sonra kadınlar kılsın²⁶³ buyurdu.

Sonra halk, onun için gruplar halinde cenâze namazını kıldılar. Önce erkekler içeri girip kıldı bitirince²⁶⁴ ardından kadınlar ve çocuklar olmak üzere gruplar halinde herkes imam olmaksızın cenâze namazını ifa etmişlerdir.²⁶⁵

Hz. Ömer:

“Cenâzeyi ve cenâze sahiplerini artık kendi hallerine bırakın” diye seslendi. Diğer cenâzelerde görülen belirtiler Hz. Peygamber’in cenâzesinde görülmemiştir.²⁶⁶ Bütün Müslümanlar Hz. Peygamber’in üzerine cenâze namazını ferdi olarak ve imam olmadan kılmışlardır.

²⁶² İbn Sa’d *et-Tabakât*, II/257.

²⁶³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV/422.

²⁶⁴ Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin, (458/1066), *Delâilü ’n-Nübüvve ve Ma’rifeti . Ahvâli sahibi’s –Şerîa*, V/250, Thk: Abdulmutî, Kalacî, Beyrut, 1985.

²⁶⁵ Âdem, Apak, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi (1) Hz. Muhammed, Dönemi*, s. 303.

²⁶⁶ Ahmed, Cevdet, *Son Peygamber* s. 486.

V. DEFNİ

Hız. Peygamber vefatından sonra nereye defnedilecekti? Bütün Müslümanlar ona kendi bölgelerine defnetmek istiyorlardı. Aralarında böyle bir ihtilaf doğmuş oluyordu.²⁶⁷

Birçoğu, onun Baki mezarlığında üç kızı ve oğlu İbrahim'in ve kendi elleriyle gömdüğü arkadaşlarının yanına defnedilmesi gerektiğini düşünüyordu.²⁶⁸ Ve bazıları da kendi mescidine gömülmesini teklif etmişlerdir.

Bu esnada söz alan Hız. Ebûbekir, Hız. Peygamber'in "Hiçbir Peygamber vefat ettiği yerin dışında bir mahalde defnedilmemiştir."²⁶⁹ meâlindeki hadisini rivayet ederek, bu ihtilafın ortadan kalkmasını sağladı.²⁷⁰ Böylece Hız. Âişe'nin odasına defnetmeye karar verildi.²⁷¹

Sonra kabrin nasıl kazılacağını düşündüler. Biri Mekkeli, diğeri Medineli olmak üzere iki mezar kazıcı çağırıldı. İşin bu ikisinden hangisi önce gelirse ona tevdi edilmesi kararlaştırıldı. İlk gelen Medineli olmuştur.²⁷²

Daha sonra Hız. Peygamber'in kabrine Ali b. Ebî Tâlib, el-Fadl b. Abbâs. Kusem b. Abbâs, bir de Hız. Peygamber'in azadlısı Sükrân indiler²⁷³

Evs b. Havlî, Ali b. Ebî Tâlib'e:

-Ey Ali, "Rasûlüllah'tan bizim nasibimiz nerde?" diye sordu.

Ali ona:

-İn, dedi.

O da onlarla birlikte indi, Hız. Peygamber kabrine konulduğu ve üzeri kapatılmaya başlandığı zaman âzâdlısı Sükrân, Hız. Peygamber'in girdiği ve içinde

²⁶⁷ Ahmed, Cevdet, *Son Peygamber* s. 485.

²⁶⁸ Lings, Martin, *Hız. Muhammed'in Hayatı*, s. 513.

²⁶⁹ Şiblî, Mevlânâ, *Hız. Muhammed*, çev: Yusuf Karaca, s. 409.

²⁷⁰ İbn Hişâm *es-Sîre*, IV/422.

²⁷¹ Dârimî, "Mukaddime" 14, Fayda, Mustafa, "Muhammed", DİA, XXX/422.

²⁷² Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi* s. 1103.

²⁷³ Zehebî, *İslâm Tarihi*, I/570.

yattığı bir kadifeyi kabrine koydu ve şöyle dedi:

—Vallahi onu senden sonra hiçbir kimsenin giymesini istemem. O kadife de Hz. Peygamber ile birlikte defnedildi.

Hz. Peygamber hayattayken kendisini kabre kimlerin koyacağını bildirirken, ev halkıyla birlikte birçok meleğin de olacağını, ancak insanların onları göremeyeceğini bildirmiştir.²⁷⁴

Muğire b. Şu'be Hz. Peygamber'in kabri başında idi, iddia ederdi ki: “Kabir içinde en son Hz. Peygamber'in yüzünü gören ben idim” Zira Hz. Ali kabirden dışarı çıktığında üzerine toprak dökmek istediklerinde Muğire b. Şu'be “Yüzüğümü kabir içine düşürdüm” deyip o bahane ile kabir-i şerifin içine girdim ve Hz. Peygamber'in mübarek yüzünü gördüm ve öptüm²⁷⁵ buyurmuştur.

Hz. Peygamber'in defn işi bittikten sonra ashâb Fatma-i zehra'nın kapısına varıp baş sağlığı dilediler. Hz. Fatıman'ın “Hz. Peygamber'i defnettiniz mi?” diye sordu. “Ettik” dediklerinde, “Onun üzerine toprak saçmaya gönlünüz nasıl katlandı? O rahmet Peygamberi değil midir?” dedi. Ashâb-ı kirâm ağlayarak:

“Ey Rasûlümüzün gözlerinin nuru, biz de pek çok üzüldük ama ne çare, Allah'ın hükmüne karşı durulmaz dediler.²⁷⁶

Hz. Peygamber'in sevgili kızı Hz. Fatıma babası defnolunduğu zaman, kabrin toprağından bir avuç aldı.²⁷⁷ Benim üzerime öyle musîbetler çöktü ki, gündüzlerin üzerine çokse gece olurdu” diyerek sesizce ağladı ve herkesin ciğerini dağladı.²⁷⁸

Vefatın da Hz. Peygamber'in yaşının kaç olduğunda ihtilaf edip bazıları dediler altmış üç yaşında idi. Çünkü kırk yaşında vahiy geldi. Vahiy geldikten sonra on üç yıl Mekke'de bulundu. Ve on sene de Medine'de durdu. Bazıları dediler ki, altmış beş yaşında idi. Bu doğru değildir.²⁷⁹ Farklı görüşler yer alsada kaynaklarda ağırlıklı görüş onun 63 yaşında iken vefat ettiği yönündedir

²⁷⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II/257; İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, V/253.

²⁷⁵ Taberî, *Tarih-i Taberi, Tercümesi*, III/10.

²⁷⁶ Es'ad, Mahmûd, *İslâm Tarihi Mekke Devri-Medine Devri*, s. 801.

²⁷⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, IV/538.

²⁷⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV/422-423.

²⁷⁹ Taberî, *Tarih-i Taberi, Tercümesi*, III/10.

VI. MİRASI

Hiz. Peygamber ölüm hastalığında mescide gelir ve halka; kendi üzerinde bir hakkı olanların bulunup bulunmadığını sorar. Israrlı sorular karşısında birisi kalkıp üç dirhem kadar bir alacak talebinde bulunur ve hemen kendisine ödenir.²⁸⁰

“Allah Rasûlü vefat ettiğinde miras olarak ne bıraktı” diye bir soru sorulursa, bunun cevabı şudur: Hiz. Peygamber’in hayatta iken neyi vardı ki vefatından sonra onu bıraksın.²⁸¹ Allah Rasûlü, Allah’ın kitabına amel etmeyi vasiyet etmiştir.²⁸²

Hiz. Fâtıma Hiz. Ebûbekir’e babasına mirasçı olmak istediğini söylemesi üzerine Hiz. Ebûbekir Hiz. Peygamber’in, “mirasçı olunmaz dediğini işittim. Ama ben, Hiz. Peygamber’in geçimlerinden sorumlu olduğu kimselerin geçimini temin ediyorum ve Hiz. Peygamber’in nafakalarını verdiği kimselerin nafakasını veriyorum”²⁸³ demiştir.

Bir rivayete göre Hiz. Âişe der ki Hiz. Peygamber vefatından sonra geriye ne bir dirhem, ne bir dinar ne bir koyun ne de deve bıraktı.²⁸⁴ Yanlarında altı veya yedi dinar parası vardı. Hiz. Âişe validemize onları sadaka olarak vermesini emir buyurdu.²⁸⁵

Hastalığında hanımını Hiz. Âişe’ye; o’nun nezdinde bıraktığı paranın ne olduğunu sorar. Hanımını parayı verir ve Hiz. Peygamber onun beş dirhemini Ensârdan beş fakir aileye dağıttırır ve geri kalanı da hanımlarına verir.²⁸⁶

Fedek ve Hayber’de ona fey olarak verilen arazi vardı. Hiz. Fâtıma ile Hiz. Abbâs, Hiz. Ebûbekir’den Hiz. Peygamber’in Fedek’teki ve Hayber’deki bu payını istedi. Hiz. Ebûbekir ise Hiz. Peygamber’in ‘Biz Peygamberlere mirasçı olunmaz’ dediğini hatırlattı ve onun uygulamalarından hiçbirinin dışına çıkmayacağını söyledi. Bunun üzerine Hiz. Fâtıma darıldı.²⁸⁷

²⁸⁰ Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, II/1165-1166.

²⁸¹ Şiblî, Mevlânâ, *Hiz. Muhammed*, çev: Yusuf Karaca, s. 500.

²⁸² Buharî “*Vesâyâ*”, 1.

²⁸³ Tirmizî, *Şemâil*, s. 341.

²⁸⁴ Nesâî, “*Vasiyet*”, 2.

²⁸⁵ Nedvî, *es-Siretün Nebeviye*, çev: Osman Keskiöğlü, s. 285.

²⁸⁶ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, III/53.

²⁸⁷ İbn Kesîr, *el Bidâye ve’n-Nihâye*, V/538.

Fâtıma'nın hastalığında Ebûbekir geldi ve: “Yemin ederim ki, sırf Allah'ın ve Rasûlü'nün ve siz Ehl-i Beytinin rızasını, hoşnutluğunu kazanmak için diyarımı, yurdumu, malımı, akraba ve aşiretimi terk ettim” dedi.

Böyle diyerek Fâtıma'nın gönlünü aldı ve Fâtıma da razı oldu. Hz. Ebûbekir halife olunca Hz. Peygamber'in kime vaadi varsa, alacaklının, gelip alması için Medine'de nida ettirdi.

Ve onları Bahreyn'den gelen mallarla ödedi. Hz. Ali de Hz. Peygamber'in vefatından sonra kime bir vaadi varsa bana gelsin diye halka duyurdu.²⁸⁸

Elbette en büyük mirası sünnetleri ile yüce Allah'ın kitabı idi. Bu kitap bütün Müslümanların sapıtmasını sağlayacak ve yardımcı olacaktır.

Bütün Müslümanlar kendilerini bunlarla idare edecekler ve bu kitaptan hükümler çıkararak Müşriklere İslâm dinini kabul ettireceklerdi²⁸⁹

Hidayet, nur, rahmet ve fazilet dolu temiz bir hayattan sonra Hz. Peygamber, en yüce dost dediği Rabbine kavuştu. Arkasında dünya malı değil, büyük manevi bir miras bıraktı.

Her çağda yaşayacak Müslümanlar feyiz, huzur, saadet ve nur kaynağı olan bu mirastan nasiplerini aldıkları ölçüde mutlu bir hayat sürecekler; Kur'ân ve Hz. Peygamber'in hayatı demek olan sünnete sarıldıkları sürece dünya ve ahiretleri de bahtiyar olacaklardır.

---

²⁸⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakkât*, II/318–319.

²⁸⁹ Ahmed, Cevdet, *Son Peygamber* s. 488.

SONUÇ

Hız. Peygamber 40 yaşına ulaştığında Hira'da bulunduğu 610 yılı ramazan ayında Cebrâil vasıtasıyla ilk vahiy muhatap oldu. Bundan sonra vahyin kesintiye uğradığı bir dönem yaşanmışsa da, Cebrâil daha sonra ilahî emirleri ona tekrar ulaştırmaya başlamıştır.

Başlangıçta üç yıl ailesi ve yakın dostlarını dine çağırıldı. Daha sonra açık davet emrini almasıyla birlikte, önce yakın akrabasını, ardından da Kureyşlileri davete başladı.

Ancak atalarının dinini kendileri için yegâne yol kabul eden, dinî ve iktisadî kaygılarla putları terk etmekten kaçınan ve Haşimoğulları ile siyasî rekabet içinde olan Kureyş reisleri, Allah Rasûlü'nün çağırısına icabet etmedikleri gibi, gerek kendini, gerekse ona inananları her türlü baskı ve işkenceye tabi tutmuşlardır. Tüm baskılara rağmen hemen her kabilede ve her tabakadan Mekkeli Müslüman olmuştur.

Mekke'de ilk Müslümanlara karşı uygulanan baskılar onların can güvenliği endişesiyle şehri terk edip Habeşistan'a sığınmaları sonucunu getirmiştir. Bu ülkeye gidenler güvenlik içinde hayatlarını devam ettirirken, Mekke'de kalanlar ise hicrete kadar zor şartlar altında varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır.

Hız. Peygamber Taif'e gerçekleştirdiği başarısız girişimin ardından Akabe'de Evs ve Hazreç'le yaptığı görüşmelerde Müslümanlar için hicret yurdu olarak Medine'yi belirlemiş, bunun üzerine Kureyşli Müslümanlar yavaş yavaş göç etmeye başlamıştır.. Hız. Peygamber'in gelmesiyle Medine'ye hicret tamamlandı.

Hız. Peygamber'in ve Müslümanların Medine'deki hayatları Mekke'den daha kolay olmamıştır. Çünkü burada Müslümanlar daha çok düşmanla mücadele etmek zorunda kalmıştı. Bu süreçte Bedir, Uhud ve Hendek'te Müslümanlar bu imanları ve azimleri sayesinde kendilerinden üç kat fazla olan müşrikleri yendiler.

Mekke'nin Fethi, Yahudilerin etkisiz hale getirilmesi, Müşrik Arapların itaat altına alınması, nihayet Tebûk'te Bizans İmparatorluğu'na açıkça meydan okunması

gibi hadiseler sebebiyle Arabistan'daki kabileler, bir taraftan Hz. Peygamber'in Risalet'ini tanımaya, diğer taraftan da Medine'nin siyasî hâkimiyetine boyun eğmeye başlamışlardır.

Böylece İslâm Arap Yarımadasında hâkim oldu. Arap Yarımadası tarihinde ilk defa tek bayrak altında siyasî birliğine kavuştu. Arap yarımadasında İslâm'dan önce de birtakım devletçilikler vardı ama hiç biri Arap Yarımadasını tek bir bayrak altında birleştirmemiştir.

İslâmiyet'in ortaya çıkışı ile bu dinin açıklayıcısı olan Hz. Peygamberin hayatı, sözleri ve davranışları, özellikle kendisinin ölümünden sonra, yeni karşılaşılan olaylar için örnek arandığında büyük bir önem kazanmıştır.

Konumuz Hz. Peygamber'in hastalığı ve vefatı İslâm tarihi açısından son derece önemli bir hadisedir. Çünkü 23 yıllık davet hayatının sona ermesi ve halifelik kurumunun ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Allahu Teâlâ, varlığından, birliğinden haberdar etmek, kendisine kulluğun nasıl yapılacağını göstermek için insanlığa Peygamberler göndermiştir. Tarih boyunca bu Peygamberler, kendilerine yüklenen kutsal görevi mükemmel bir şekilde yerine getirmek, insanları şirkten kurtarmak için çok çaba sarfetmişlerdir.

İnanmayanların eziyet ve işkencelerde bulunduğu meşakkatli bir hayatın ardından her fâni gibi onlar da ahirete irtihal etmişlerdir.

İnsanlığa son uyarıcı olarak gönderilen Hz. Peygamber de dünyada kendisi için tayin edilen yirmi üç yıllık tebliğ vazifesini yerine getirdikten sonra Rabbine kavuştu. Peygamberlerinin aralarından ayrılması, ashâb üzerinde büyük bir tesir gösterdi.

İnanmak istemediler önce, ancak daha sonra Hz. Ebûbekir'in telkinleriyle onsuz bir hayata kendilerini alıştırmaya çalıştılar ve ona karşı üzerlerine düşen son görevlerini yerine getirdiler.

Hz. Peygamber on üç gün süren hastalığının ardından Rebûlevvel ayının on ikinci günü pazartesi altmış üç yaşındayken vefat etti.

Nereye defnedileceği hususunda farklı görüşler ortaya çıktı. Ancak Hz. Ebûbekir'in Hz. Peygamber'in "Peygamberler ruhlarının kabzolunduğu yere defnedilir" dediğini hatırlatması zerine Hz. Âişe'nin odasına defnetmeye karar verdiler.

Cenâze namazı imam olmaksızın kılındı. Bu görevi her Müslüman ferdi olarak yerine getirdi. Grup grup kılınan cenâze namazının ardından arşamba günü defnedildi. Onun bu dünyayı terk etmesi derin yaralar bıraktı gnllerde. Onun hayatı gibi ölümü de güzeldi.

İslâm tarihinde önemli bir yere sahip olan Hz. Peygamber'in vefatı her ağda Müslümanların kalbinde, hayatlarında büyük iz bırakmıştır. Bu hadise Müslümanlara bir örnek olmuş ve hakkında sayısız eserler yazılmış, şiirler nazmedilmiştir.

Bu çalışmada, ulaşabildiğimiz kaynaklardan elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda ulaşabildiğimiz ayrıntılar verilmek suretiyle kronolojik bir bütün oluşturulmaya çalışılmıştır.

Bu yapılırken Hz. Peygamber kendi tarihsel bağlamında ele alınmalıdır. Ayrıca Hz. Peygamber'in de bir beşer olduğu unutulmadan rivayetler ona göre değerlendirilmeli bu şekilde bir sonuca ulaşılmalıdır.

İslâm dünyasında Hz. Peygamber dönemi ile ilgili olaylar hakkında bir çok çalışma bulunmaktadır. Hz. Peygamber'i daha iyi tanımak, İslâm'ın doğduğu ortam hakkında bilinmeyenleri ortaya koymak ve o dönem hakkında yeni şeyler öğrenmek isteyen insanlar için önceden araştırma yapılmamış konularla ilgili yeni çalışma ve araştırmalar yapılması gerektiğini düşünüyorum.

BİBLİYOGRAFYA

- AFZALUR RAHMAN, *Siret Ansiklopedisi*, I-V, İnkılâp Yayınları, İstanbul, 1995.
- AHMED b. HANBEL, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî ((241/855), *Müsnedü Ahmed b. Hanbel*, Kaire, 1995.
- AHMED, Cevdet, *Son Peygamber*, Neşre Haz. M. Ertuğrul Düzdağ, Ekrem Matbaası, İstanbul, 2003.
- ALBAYRAK, Sadık, *Rahmet ve Savaş Peygamberi Hz. Muhammed*, Medrese Yayınları, İstanbul, 1983.
- ALGÜL, Hüseyin, *Âlemlere Rahmet Hz. Muhammed*, T.D.V, Yayınevi, Ankara, 1994.
- APAK, Âdem, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi (1) Hz. Muhammed, Dönemi*, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2006.
- BELÂZÜRÎ, Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Yahya b. Câbir (279/892), *Ensâbü'l-Eşrâf*, I-VIII, thk, Süheyl Zekkâr-Riyâd ez-Ziriklî, Beyrut, 1417/1996.
- BERKÎ-Ali Himmet, Keskiöğlü Osman, *Hz. Peygamber ve Hayatı*, Ankara, 1986.
- BEYHAKÎ, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin, (458/1066), *Delâilü'n-Nübüvve ve Ma'rifetü Ahvâli Sâhibi's -Şerîa*, II-III, thk: Abdulmutî Kal'acî, Beyrut, 1985.
- BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail (256/870), *el-Câmiu's-Sahîh Sâh'ih-i Buhârî* ve Tercemesi, I-XVI, çev: Mehmed Sofuoğlu, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1987.

- BÛTÎ, Muhammed Saîd Ramazan, *Fıkhu's-Sîre*, çev: Ali Nar- Orhan Aktepe, İstanbul, 2003.
- CA'FER Sübhanî, *H. Peygamber'in Hayatı*, çev: Ferman Kızmaz-Hatice Kızmaz, Kevser Yayınları, İstanbul, 2006.
- CANAN, İbrahim, "Aile Reisi ve Baba olarak H. Muhammed" *H. Peygamber ve Aile Hayatı*, Ensar Yayınları, İstanbul, 1988.
- ÇAKAN, İsmail L-N. Solmaz, Mehmed, *Kur'ân-i Kerime Göre Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi*, Ensar Neşriyat, İstanbul, ts.
- DÂRİMÎ, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahman (255/869), *Sünenü'd-Dârimî*, çev: Abdullah Aydınlı, İstanbul, 1994.
- DEMİRCAN, Adnan, *Nebevi Direniş Hicret*, Beyan Yayınları, İstanbul, 2000.
- DERVEZE, İzzet, *Kur'ân'a Göre H. Muhammed'in Hayatı (Mekke Dönemi)*, çev: Mehmet Yolcu, Yöneliş Yayınları, İstanbul, 1995.
- Diyamet Dergisi, Hicret Özel Sayısı, Ankara, 1981.
- Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi*, Red. Hakkı Dursun Yıldız, I-XIV, Çağ Yayınları, İstanbul, 986.
- EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. es-Eş'as es-Sicistânî (275/888) *Sünenü Ebû Dâvûd Terceme ve Şerhi*, I-XVI, çev: Necati Yeniel-Hüseyin Kayapınar, Necati Akdeniz, Red. İ. Lütü Çakan, Şamil Yayınları, İstanbul, 1989.
- ELMALILI, Muhammed Hamdi Yazır, (1361/1942), *Hak Dini Kur'ân Dili*, I-IX, Sad. İsmail Karaçam, v. dğr; İstanbul, 1992.
- FAYDA, Mustafa, "Âişe", DİA, II/201, İstanbul, 1989.

- GAZALİ, Muhammed, *Fikhu's Sîre*, çev: Resul Tosun, Risale Yayınları, İstanbul, 2005.
- GÖLCÜK, Şerafettin, Toprak, Süleyman, *Kelam Tarih Ekoller-Problemler*, Tekin yay, Konya, 2004
- HALİL, İmadüddin, *Muhammed Aleyhisselam* çev: İsmail Hakkı Sezer, Konya, 2003.
- HAMİDULLAH, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, I-II, çev: Salih Tuğ, Şafak Yayınları, Ankara, 2003.
- HASAN, İbrahim Hasan, *Siyasî-Dinî-Kültürel-Sosyal İslâm Tarihi*, I-VI, çev: İsmâil Yiğit- Sadrettin, Gümüş, Kayıhan Yayınları, İstanbul, 1985.
- İBN HACER, Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askâlânî,(853/1449), *Fethu'l-Bârî*, bi-Şerhi Sahîh-i Buhârî, thk. Abdulazîz b Abdullah b. Bâz, Abdurrahman b. Nâsır el-Berrâk, Polan. 2008.
- İBN HİŞAM, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişam, (218/833), *es-Siretü'n-Nebeviyye/İslâm Tarihi*, I-V, çev: Hasan Ege, Kahraman Yayınları, İstanbul, 2006.
- İBN İSHÂK, Muhammed (151/768), *Siretü İbn İshâk*, thk: Tâhâ Abdürraûf Sa'd, Bedvâ Tahâ Bedvâ, Kahire, 1998.
- İBN KAYYIM el-Cevziyye, Şemsuddîn Ebî Abdillâh Muhammed b. Ebî Bekr (751/1350), *Zâdu'l-Meâd, Fi Hedyi Hayri'l-İbâd*, I-IV, çev: Şükrü Özen, H.Ahmet Özdemir-Ali Kurt, İstanbul, 1989.
- İBN KESİR, Ebu'l Fidâ'İsmâil b. Ömer ed-Dımeşkî (774/ 1372), *el-Bidâye ve'n- Nihâye*, I-XIV, çev: Mehmet Keskin, Çağrı Yayınları, İstanbul,1994.

_____ , *es-Sîretü'n- Nebeviyye*, IV, Nşr, Mustafa Abdülvahid, Kahire, 1386/1966.

İBN KUTEYBE, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim ed-Dîneverî (276/889) *el- Maârif*, thk: Muhammed İsmail Abdullah es-Sârî, Beyrut, 1970.

İBN SA'D, Muhammed b. Sa'd, (230/844), *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-IX, Beyrut,1388/1967.

İBNÜ'L-CEVZÎ, Abdurrahman, *Ashâbın Dilinden Peygamberimizin Hayatı*, çev: Taceddin Uzun, Uysal Kitabevi, Konya, ts.

İBNÜ'L-ESİR, Ebu'l Hasen İzzüddîn Ali b. Muhammed Ebi'l-Kerem el-Cezerî (630/1233), *el-Kâmil Fi't-Tarih*, IXX, çev: M. Beşir Eryarsoy, Rdk. Mertal Tulum, Bahar Yayınları, İstanbul, 1985.

KÂNDAHLEVÎ, Muhammed Yûsuf, (1965) *Hayâtü's- Sahâbe*, I-IV, çev: Sıtkı Gülle, , İstanbul, 1996.

KAPAR, Mehmet. Ali, *İslâm'ın İlk Döneminde Bey'at ve Seçim Sistemi*, Beyan Yayınları, İstanbul, 1998.

KARAMAN, Fikret Hz. *Muhammed'in Evrensel Tebliğ Metodu ve İman Aksiyonu*, TDV, Yayınları Elazığ-1994.

KAZICI, Ziya, Hz. *Muhammed'in Eşleri ve Aile Hayatı*, Çağ Yayınları, İstanbul, 1993.

KESKİOĞLU, Osman, *Hazret-i Peygamberin Hayatı*, Ankara,1981.

KONRAPA, Zekâî, *Peygamberimiz*, Erkam Yayınları, İstanbul, 1408/1989.

KÖKSAL, Mustafa Âsım, (1419/1988), Hz. *Peygamber ve İslâmiyet (Medine Devri)*, I-II, İstanbul, 1980.

KUTLUAY, Abdülaziz, *Siyer-u Sahabe*, İpek Yayınları, İstanbul, 2005.

- LİNGS, Martin, *H. Muhammed'in Hayatı*, çev: Nezife Şişman, İnsan Yayınları, İstanbul, 1990.
- MAHMÛD Es'ad, *İslâm Tarihi Mekke Devri-Medine Devri*, çev: Ahmed Lütfi Kazancı-Osman Kazancı, Marifet Yayınları, İstanbul, 1995.
- MAHMÛD, Şakir, *H. Âdem'den Bugüne İslâm Tarihi*, II, çev: Ferit Aydın, Kahraman Yayınları, İstanbul, 2004.
- MEVDÛDÎ, Ebû'l Âlâ (1399/1979), *Tefhîmü'l- Kur'ân*, I-VII, İstanbul, 1991.
- MEVLÂNÂ Şiblî, Nu'mânî, (1333/1914), *Sîretü'n-Nebî, Son Peygamber Hz. Muhammed*, I-II, çev: Yûsuf Karaca, İstanbul, 2003.
- _____ , *Numanı Asr-ı Saadet Büyük İslâm Tarihi*, çev: Ömer Rıza Doğrul, Eser, Yayınları, İstanbul, 1977.
- MUHAMMED b. Abulvahab, *H. Muhammed'in Hayatı* çev: Salih Abulaziz, Güven Matbaası, Ankara, 1977.
- MÛBAREKFÛRÎ, Safiyyürrahman, *Peygamberimizin Hayatı ve Daveti*, çev: H. İbrahim Kutlay, Risale, Yayınları, İstanbul, 2007.
- MÛSLİM, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc en-Nisâbûrî, (261/875), *Sahîh Müslim*, I-V, thk: Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Mısır, 1955.
- NEDVÎ, Ebû'l Hasan Ali el-Hasenî, (1420/1999), *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, çev: Osman Keskiöglü, İstanbul, 1981.
- _____ , *Rahmet Peygamberi*, çev: Abdülkerim Özaydın, İz Yayıncılık, İstanbul, 1992.
- NESÂÎ, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb el-Horasânî, (303/915), *Sünenü'n-Nesâî*, çev: Abdullah Parlayan, İstanbul, 2005.
- ÖNKAL, Ahmet, *Rasûlüllah'ın İslâm'a Davet Metodu*, Kitap Dünyası Yayınları, İstanbul, 2006.

- SAİD Havva el Esâs, *Siyretün Nebeviye*, çev: Orhan Aktepe, Red: Hamdi Çelebi, Aksa Yayınları, İstanbul, 1991.
- SARIÇAM, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, TDV, Yayınları, Ankara, 2005.
- SAVAŞ, Rıza, “*Asr-ı Saadette Hz. Peygamberin Aile Hayatı ve Evlilikleri*”, Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslâm, Beyan Yayınları, İstanbul, 1994.
- SIRMA, İhsan Süreyya, *İslâm Öncesi Mekke Dönemi ve Hz. Muhammed*, İst, ts.
- _____ , *İslâm Tebliğinin Medine Dönemi ve Cihad*, Beyan Yayınları, İstanbul, 2002.
- SUYÛTÎ Celâleddin, *Peygamberimiz'in Mucizeleri ve Büyük Özellikleri*, çev: Ömer Temizel, Uysal Kitabevi Ank, ts.
- ŞENNÂVÎ, Abdullaziz, “*Muhammed*”, DİA, XXX/418, İstanbul, 1989.
- _____ , *Sahabe Hayatından Tablolar*, çev: Taceddin Uzun, Uysal Kitabevi, İstanbul. ts.
- TABERÎ, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr (310/922), çev: Osmankesioğlu, *Tarih-i Taberî Tercemesi*, Can Kitabevi, İstanbul, 1982.
- TİRMİZÎ, Ebû İsâ Muhammed b. İsa, (279/892), *Şemâil-i Şerîf*, çev: Muhammed Raif Efendi, İhya Yayınları, Konya, 1976.
- ÜNLÜ, Nuri, *Anahatlarıyla İslâm Tarihi (Başlangıçtan 1918'e Kadar)*, İstanbul. 1984.
- VÂKIDÎ, Muhammed b. Ömer, (207/522), *Kitâbü'l-Meğâzî*, I-III, thk Marsden Jones, London, 1965.

VAROL, M. Bahuüddin, *Ehl-i Beyt Kavramsal Boyut*, Yediveren Yayınları, Konya, 2004.

WATT, W. Montgomery, *Hz. Peygamber Mekke'de*, çev: M. Rami Ayas-Azmi Yüksel, Ankara, 1986.

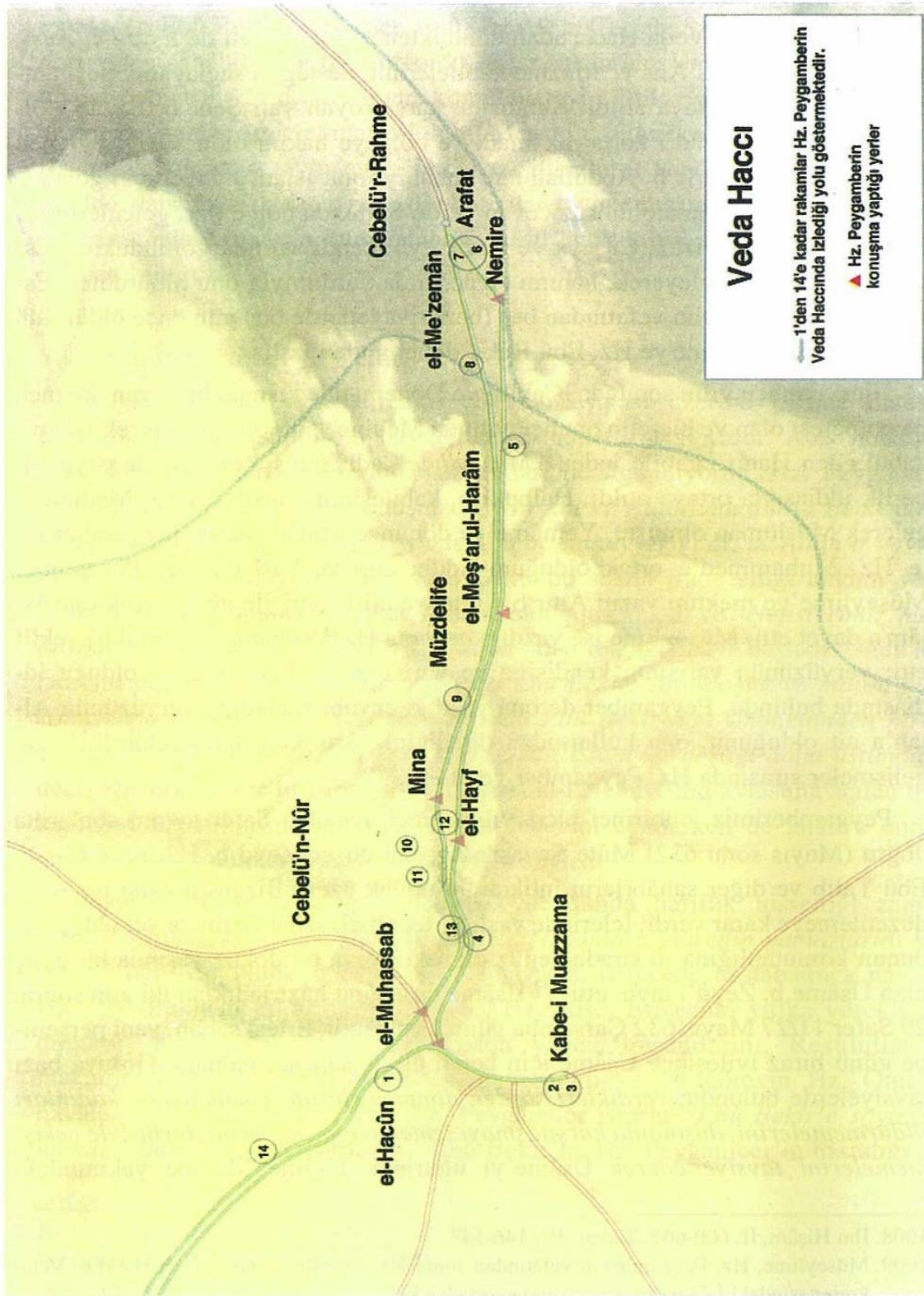
YÜCEL, İrfan, *İslâm'ın Doğuşu Yüce Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı*, Ankara, 1982.

ZEHEBÎ, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, II, Beyrut, 1996.

_____ , Şemseddin Muhammed b. Ahmed, (748/1347) *Târihu'l-İslâm*, thk. Ömer Abdüsselâm Tedmurî, Beyrut, 1989.

ZORLU, Cem, *İslâm'da İlk İktidar Mücadelesi*, Kitap, 2002.

EKLER

Sarıçam, İbrahim Hz. Peygamber ve Evrensel Mesajı, s. 392

Kible

Hz. MUHAMMED* (s.a.s.)

Doğu

Hz. EBÛ BEKİR*

Batı

Hz. ÖMER*

Kuzey

Hz. Peygamber'in Kabrinin Ravza-i Mutahhara'daki Duruşu

Hz. Peygamber, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in Medfun Bulunduğu Ravza-i Mutahhara'dan bir görünüş

Sarıçam, İbrahim *Hz. Peygamber ve Evrensel Mesajı*, s. 398

T.C.
KONYA NECMETTİN ERBAKAN
ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Abdulwali AQBULUT	İmza	
Doğum Yeri:	Takhar		
Doğum Tarihi:	01.01.1984		
Medeni Durumu:	Bekar		
Öğrenim Durumu			
Derece	Okulun Adı	Program	Yer
İlköğretim	Saraysang İlkokulu		Takhar
Ortaöğretim	Saraysang Orta Okulu		Takhar
Lise	Saraysang Lisesi		Takhar
Lisans	S.Ü. İlahiyat Fakültesi		Konya
Yüksek Lisans			
Becerileri			
İlgi Alanları:	Osmanlıca, Musiki		
İş Deneyimi:			
Aldığı Ödüller:			
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Muctaba Yıldız Bader Akbaş Hasan Güzel		
E-posta	abdulwali_akbulut@hotmail.com		
Tel:	00905548182444		
Adres	Nakıpoğlu Mh. ŞEHİT fahri Sokak no bir (1) Karatay Konya		